

Prenumeruojamų duomenų bazių panauda Alytaus ir Vilniaus apskričių viešosiose bibliotekose

Tyrimo ataskaita

Rita Paliukaitė-Medeckienė

2018
Vilnius

Turinys

Turinys.....	1
1. Įžanga	2
2. Vilniaus regiono viešųjų bibliotekų vartotojų apklausos rezultatai	3
2.1. Respondentų sudėtis	3
2.2. Prenumeruojamų duomenų bazių naudojimas Regiono viešosiose bibliotekose	6
2.3. Nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys ir naudojimąsi skatinantys veiksniai.....	12
2.4. Respondentų siūlomos duomenų bazės	14
3. Vartotojų apklausų, atliktų 2013 m. ir 2018 m., lyginamoji analizė.....	15
4. Regiono viešųjų bibliotekų darbuotojų apklausos rezultatai.....	19
4.1. Prenumeruojamų duomenų bazių vertinimas	19
4.2. Duomenų bazių naudojimas bibliotekose ir nesinaudojimo jomis priežastys	21
4.3. Vartotojų informavimas apie bibliotekose prenumeruojamas duomenų bazes	22
4.4. Bibliotekų darbuotojams išskylančios problemos ir jų pageidaujama pagalba.....	23
5. Duomenų bazių pristatymas Regiono viešųjų bibliotekų interneto svetainėse	24
6. Išvados.....	27
7. Rekomendacijos	28
Priedas 1. Vilniaus regiono viešosiose bibliotekose prenumeruojamos duomenų bazės	29
Priedas 2. Informacijos apie duomenų bazes pateikimas Vilniaus regiono bibliotekų interneto svetainėse.....	30
Priedas 3. Anketa bibliotekų vartotojams.....	31
Priedas 4. Anketa bibliotekų darbuotojams	35

1. Įžanga

2018 m. apskričių viešosios bibliotekos atliko tyrimą „Prenumeruojamų duomenų bazių panauda viešosiose bibliotekose“, kurį inicijavo LR kultūros ministerija. Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip viešosiose bibliotekose naudojamos prenumeruojamos duomenų bazės, išsiaiškinti jų naudojimo tikslus ir nenaudojimo priežastis bei numatyti priemones, kurios padėtų viešosioms bibliotekoms ir jų vartotojams efektyviau pasinaudoti šiais informacijos šaltiniais.

Duomenų bazė (angl. database) – tai įvairių duomenų (straipsniai, knygos, vaizdo ir garso medžiaga) susistemintas ir sutvarkytas rinkinys, kuriuo galima individualiai naudotis elektroniniu būdu. Duomenų bazės yra svarbus kokybiškos informacijos šaltinis ir jų prenumerata reikšmingai pagerina viešųjų bibliotekų vartotojų informacinį aprūpinimą, užtikrina galimybę naudotis ne tik spausdinta, bet ir elektronine informacija, kuri nėra laisvai prieinama internete. Nežiūrint šios galimybės teikiamų privalumų, didelė dalis vartotojų dėl įvairių priežasčių nesinaudoja duomenų bazėmis. 2013 m. Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka (toliau – LNB) kartu su apskričių viešosiomis bibliotekomis atliko tyrimą „Prenumeruojamų duomenų bazių panauda Lietuvos viešosiose bibliotekose“, kurio rezultatai atskleidė, kad daugeliui viešųjų bibliotekų vartotojų duomenų bazės yra neaktualios, nes jiems pakanka kitų informacijos šaltinių, dažnai teikiama pirmenybė spausdintiems leidiniams, be to, naudojimosi užsienio duomenų bazėmis galimybes riboja nepakankamas anglų kalbos mokėjimas. Neigiamą įtaką duomenų bazių naudojimui turi ir nepakankamas bibliotekų vartotojų informuotumas apie viešosiose bibliotekose prenumeruojamas duomenų bazes bei naudojimosi jomis galimybes bibliotekoje arba už jos ribų, naudojimosi duomenų bazėmis vadovų ir kitų metodinių priemonių trūkumas, o taip pat ir darbuotojų kompetencijų bei įgūdžių stoka. 2013 m. atlikto tyrimo duomenimis, duomenų bazės viešosiose bibliotekose nėra aktyviai naudojamos, o Vilniaus regiono viešosiose bibliotekose duomenų bazių panauda buvo viena iš mažiausių. Šio tyrimo išvadose teigiama, kad duomenų bazės yra ir bus reikalingos ir ateityje, o bibliotekoms rekomenduojama skirti didesnę dėmesį jų viešinimui, naudojimosi duomenų bazėmis vadovų rengimui, darbuotojų kompetencijų ir įgūdžių ugdymui ir kt.¹

2018 m. Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka (toliau – VAVB) atliko duomenų bazių panaudos tyrimą VAVB ir savo veiklos teritorijoje – Alytaus ir Vilniaus apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose (toliau – Regiono SVB). Tyrimo objektas – prenumeruojamų Lietuvos ir užsienio duomenų bazių panauda ir poreikis Vilniaus regiono viešosiose bibliotekose (VAVB ir Regiono SVB).

Tyrimo uždaviniai:

1. Išsiaiškinti prenumeruojamų duomenų bazių naudojimo tikslus, intensyvumą ir poreikį Regiono viešosiose bibliotekose.
2. Išsiaiškinti pagrindines nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastis ir naudojimąsi skatinančius veiksnius.
3. Išanalizuoti prenumeruojamų duomenų bazių pristatymą Regiono viešųjų bibliotekų interneto svetainėse ir įvertinti informacijos apie jas pakankamumą.

¹ Prenumeruojamų duomenų bazių panauda Lietuvos viešosiose bibliotekose: tyrimo ataskaita. Vilnius, LNB, 2014.

4. Palyginti šio tyrimo rezultatus su 2013 m. atlikto tyrimo rezultatais ir nustatyti naudojimosi duomenų bazėmis pokyčius bei tendencijas.
5. Išsiaiškinti pagrindines duomenų bazių naudojimo problemas ir numatyti priemones, skatinančias efektyvesnę šio informacijos šaltinio panaudojimą.

Atliekant tyrimą buvo naudojami kiekybiniai ir kokybiniai metodai: bibliotekų vartotojų apklausa, bibliotekų darbuotojų, teikiančių vartotojams informacines paslaugas, apklausa, 2013 ir 2018 metais atliktų apklausų rezultatų lyginamoji analizė ir informacijos apie duomenų bazes bibliotekų interneto svetainėse analizė. Bibliotekų vartotojų ir darbuotojų apklausoms naudojami 2013 m. atlikto tyrimo klausimynai, kurie buvo koreguoti pagal bendrą visų apskričių viešųjų bibliotekų susitarimą, pritaikant juos šio tyrimo tikslams.

Vilniaus regiono viešųjų bibliotekų respondentų imties dydis buvo apskaičiuotas pagal formulę $n=1/(\Delta^2 + 1/N)$ su leistina 5 % paklaida. 2017 m. Regiono viešųjų bibliotekų paslaugomis naudojosi 164786 registruoti vartotojai, iš jų 149407 buvo įregistruoti Alytaus ir Vilniaus apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose, o 15379 – Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešojoje bibliotekoje. Pagal aukščiau nurodytą formulę mažiausias privalomas tyrimo imties dydis turi būti 383 respondentai. Respondentų imtis Regiono viešosioms bibliotekoms buvo paskirstyta atsižvelgiant į jose įregistruotų vartotojų skaičių: 7 Regiono SVB turėjo apklausti po 30 vartotojų, dvi – po 25 vartotojus, keturios – po 20, o VAVB turėjo apklausti 80 respondentų. Anketos vartotojams buvo platinamos dviem būdais – popieriuje spausdinta anketa ir elektroninė anketos versija internete. Bibliotekų darbuotojų apklausoje buvo kviečiami dalyvauti duomenų bazes administruojantys arba informacines paslaugas vartotojams teikiantys darbuotojai – po vieną atsakingą darbuotoją iš kiekvienos bibliotekos, t. y. iš viso 14 darbuotojų. Jiems skirta anketa buvo platinama elektroniniu paštu. Bibliotekų vartotojų ir darbuotojų apklausa vyko nuo kovo 8 d. iki balandžio 10 d.

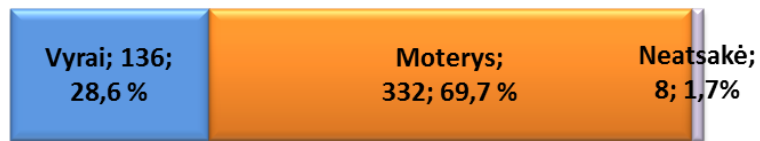
2. Vilniaus regiono viešųjų bibliotekų vartotojų apklausos rezultatai

Apklausoje apie duomenų bazių naudojimą dalyvavo 506 Regiono viešųjų bibliotekų vartotojai: buvo gautos 167 užpildytos anketos popieriuje ir 339 elektroninės anketos. Tyrimui atrinktos 476 anketos: 359 anketos gautos iš Regiono SVB ir 117 – iš VAVB vartotojų.

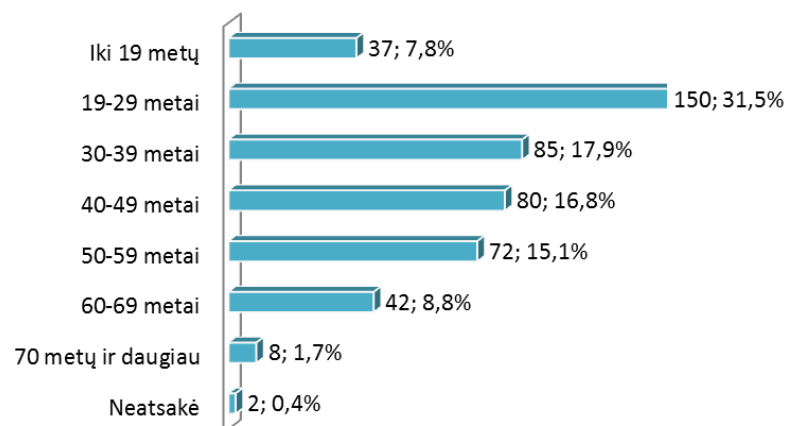
2.1. Respondentų sudėtis

Respondentai atstovavo įvairias amžiaus grupes, pradedant jaunimu iki 19 metų ir baigiant pagyvenusiais žmonėmis, kurių amžius 70 ir daugiau metų. Gausiausia respondentų grupė – jauni žmonės nuo 19 iki 29 metų, kurie sudaro 31,5 % (150) visų apklausoje dalyvavusių bibliotekų lankytojų. Respondentų išsilavinimas taip pat labai įvairus: daugiau kaip trečdalis turi aukštąjį išsilavinimą (183 arba 38,4 %), o apie ketvirtadalis – aukštesnįjį (112 arba 23,5 %) bei specialųjį vidurinį ir vidurinį (114 arba 23,9 %). Dauguma apklaustųjų yra dirbantys žmonės (298 arba 62,6 %), kurių didelę dalį sudaro dirbantys studentai (60 arba 20,1 %). Daugiau kaip du trečdaliai respondentų yra moterys (332 arba 69,7 %) (1–4 pav.).

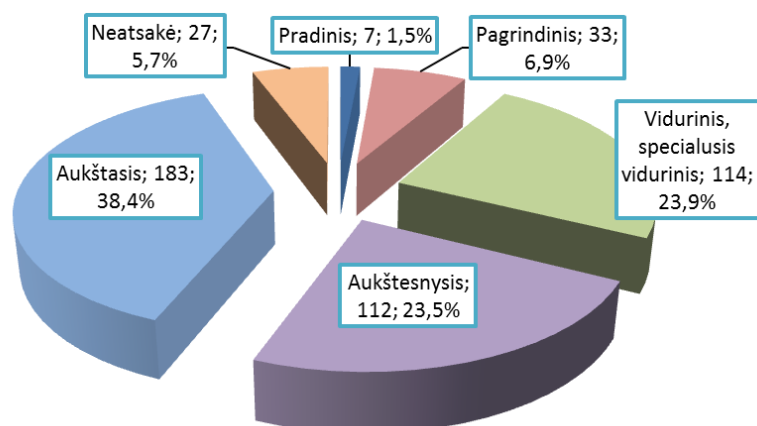
1 pav. Respondentų lytis

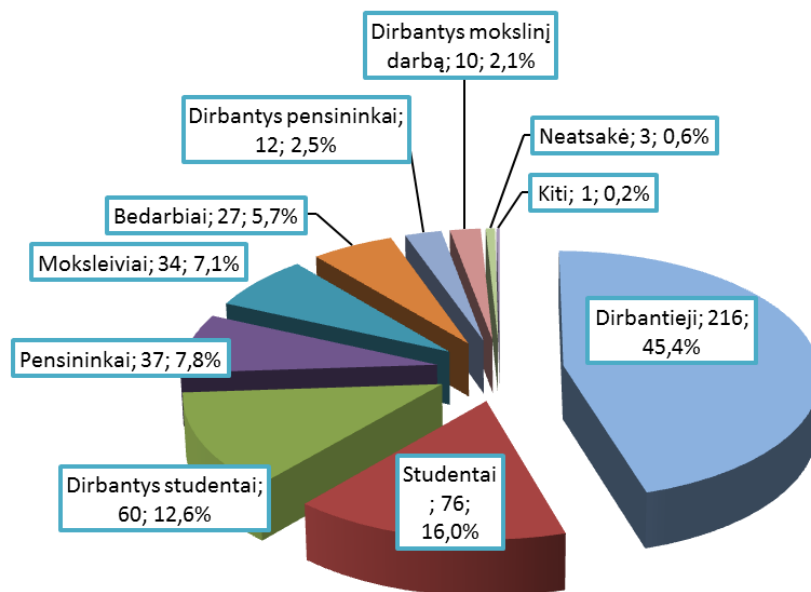
2 pav. Respondentų amžius

3 pav. Respondentų išsilavinimas

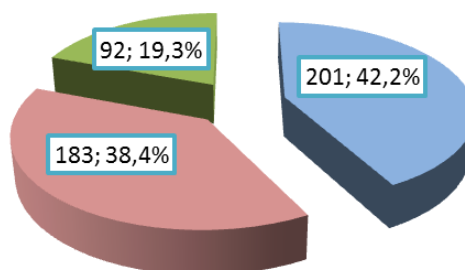
4 pav. Respondentų veiklos rūšys

Duomenų bazių naudotojai sudarė 42,2 % (201) visų apklaustųjų, o nesinaudojantys jomis – 57,8 % (275). Didžioji dalis nesinaudojančių duomenų bazėmis vartotojų (183 arba 66,5 %) žino, kad bibliotekoje galima naudotis DB, tačiau jomis nesinaudoja, o trečdalis (92 arba 33,5 %) apie tai nieko nežino (5 pav.).

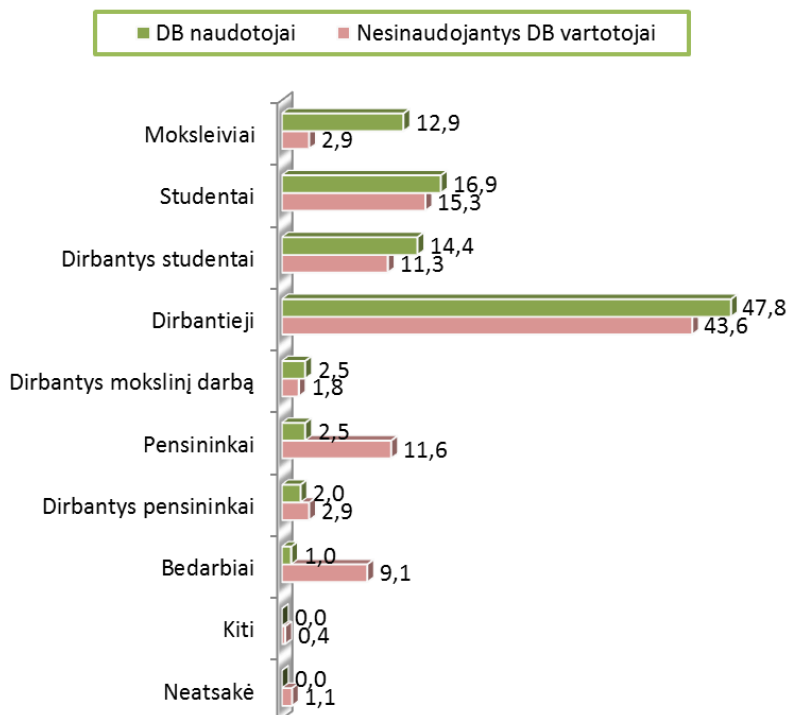
5 pav. Respondentų naudojimas duomenų bazėmis

- Naudojasi DB
- Žino, kad bibliotekoje galima naudotis DB, bet nesinaudoja jomis
- Nežino, kad bibliotekoje galima naudotis DB

Duomenų bazių naudotojų ir nesinaudojančių jomis respondentų sudėtis šiek tiek skiriasi: duomenų bazių naudotojų tarpe yra žymiai daugiau moksleivių (+10 procentinių punktų), bet mažiau pensininkų (–9 procentiniai punktai) ir bedarbių (–8 procentiniai punktai) (6 pav.).

6 pav. Duomenų bazių naudotojų ir nesinaudojančių jomis respondentų sudėtis pagal veiklos rūšis (%)

2.2. Prenumeruojamų duomenų bazių naudojimas Regiono viešosiose bibliotekose

Visose Vilniaus regiono viešosiose bibliotekose prenumeruojama lietuviška duomenų bazė *Infobox*, o daugumoje bibliotekų – *Vyturys.lt elektroninė biblioteka*, taip pat užsienio duomenų bazės *EBSCO Publishing* ir *NAXOS Music Library*; be šių duomenų bazių, Alytaus r. SVB dar prenumeruoja *Credo Online Reference Service*, o VAVB – *Francis & Taylor Online* ir *Emerald Management eJournals Collection* (priedas 1).

Prenumeruojamomis duomenų bazėmis naudojasi 201 (42,2 %) apklausoje dalyvavęs respondentas, iš jų 164 Regiono SVB vartotojai ir 37 VAVB vartotojai.

Apklausos rezultatai rodo, kad populiariausia duomenų bazė yra *Infobox*, kurią prenumeruoja visos Regiono SVB (13) ir VAVB. Tai teisinės informacijos paieškos sistema, kurioje pateikiami Lietuvos valstybinių institucijų norminiai teisės aktai, Lietuvos teismų praktika administracinėse, civilinėse, baudžiamosiose bylose, taip pat Europos Žmogaus Teisių Teismo sprendimai bylose prieš Lietuvą, Europos Teisingumo Teismo dokumentai, Seimo kontrolierių pažymos, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos sprendimai ir kiti dokumentai. Šia duomenų baze naudojasi 60,2 % (121) apklaustųjų duomenų bazių naudotojų arba 25,4 % (n=476) visų respondentų. Regiono SVB duomenų baze *Infobox* naudojasi 57,3 % (94) duomenų bazių naudotojų, o VAVB – 73,0 % (27) duomenų bazių naudotojų (7 pav.).

Kita lietuviška duomenų bazė – *Vyturys.lt elektroninė biblioteka*, kurioje yra apie 500 elektroninių knygų, skirtų mokymuisi ir laisvalaikiui įvairaus amžiaus vaikams bei jaunimui, prenumeruojama 11-oje Regiono SVB ir VAVB. Šiose bibliotekose *Vyturys.lt* naudojasi 48,7 % (92; n=189) duomenų bazių naudotojų arba 20,8 % visų respondentų (n=443). Ši elektroninė

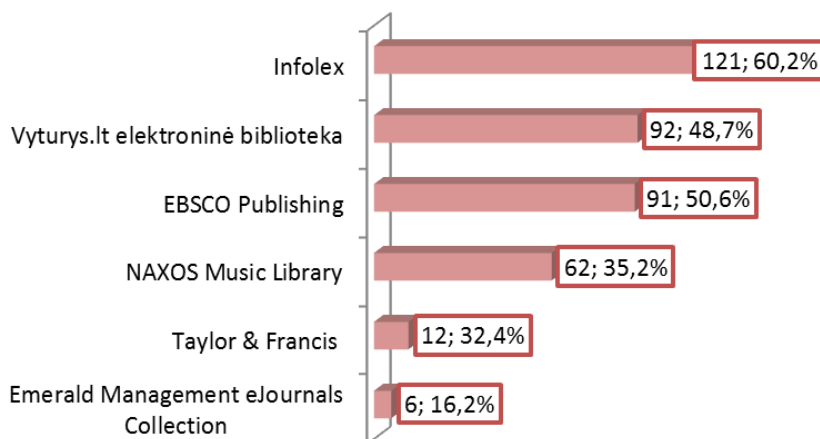
biblioteka labai populiari ją prenumeruojančiose Regiono SVB, kuriose ja naudojasi 56,6 % (86; n=152) duomenų bazių naudotojų, tačiau mažai naudojama VAVB – tik 16,2 % (6; n=37) duomenų bazių naudotojų.

EBCSO Publishing – tai duomenų bazių paketas, kuriame pateikiami įvairios tematikos viso teksto moksliniai straipsniai anglų kalba. *EBCSO Publishing* duomenų bazę prenumeruoja 10 Regiono SVB ir VAVB, ja naudojasi 50,6 % šių bibliotekų duomenų bazių naudotojų (91; n=180) arba 22,4 % visų respondentų (n=406). Šia duomenų baze naudojasi lygiai tiek pat apklaustų VAVB duomenų bazių naudotojų, kaip ir *Infolex* (27 arba 73,0 %), bet ji žymiai mažiau populiari Regiono SVB, kuriose jų naudotojai sudaro 44,8 % (64; n=143).

NAXOS Music Library yra muzikos duomenų bazė, kurioje sukaupti klasikinės, džiazo, pasaulio tautų folkloro, šiuolaikinės populiariosios, roko muzikos įrašai, kompozitorių ir atlikėjų biografijos, muzikos terminų žodynas, muzikos leidėjų katalogai ir kita informacija. Muzikos duomenų bazę taip pat prenumeruoja 10 Regiono SVB ir VAVB. Šiose bibliotekose ja naudojasi apie trečdalis apklaustų duomenų bazių naudotojų (62 arba 35,2 %; n=176) arba 15,5 % visų respondentų (n=400). Duomenų bazė *NAXOS Music Library* žymiai mažiau naudojama ir Regiono SVB, ir VAVB: Regiono SVB šios duomenų bazės naudotojai sudaro 33,8 % (47; n=139), o VAVB – 40,5 % (15; n=37) apklaustų duomenų bazių naudotojų.

Be šių duomenų bazių, kurios prenumeruojamos visose arba daugumoje Regiono viešųjų bibliotekų, VAVB prenumeruoja dar dvi užsienio duomenų bazes – *Emerald Management eJournals Collection* ir *Taylor & Francis Online*, kurios naudojamos žymiai rečiau. Duomenų bazė *Emerald Management eJournals Collection*, kurioje pateikiami viso teksto moksliniai žurnalai verslo, vadybos, marketingo, informacijos ir komunikacijos mokslų bei kitomis temomis, naudojasi tik 6 apklausoje dalyvavę VAVB vartotojai, t. y. 16,2 % visų VAVB duomenų bazių naudotojų. Duomenų bazė *Taylor & Francis* suteikia prieigą prie viso teksto mokslinių žurnalų socialinių, humanitarinių, technologijos, biomedicinos ir fizinių mokslų klausimais; ja naudojasi 12 VAVB respondentų, kurie sudaro 32,4 % visų apklaustų VAVB duomenų bazių naudotojų.

7 pav. Naudojimasis prenumeruojamomis duomenų bazėmis Regiono viešosiose bibliotekose (respondentų skaičius ir procentinė dalis)

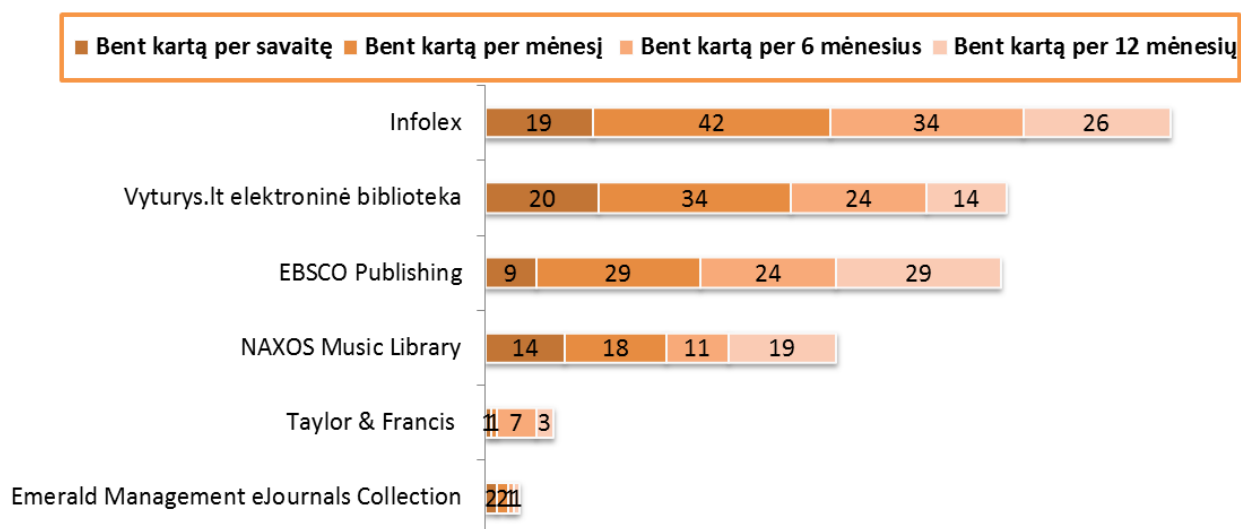

Pastaba. Kiekvienos duomenų bazės naudotojų procentinė dalis skaičiuojama nuo jas prenumerujančių bibliotekų duomenų bazių naudotojų skaičiaus.

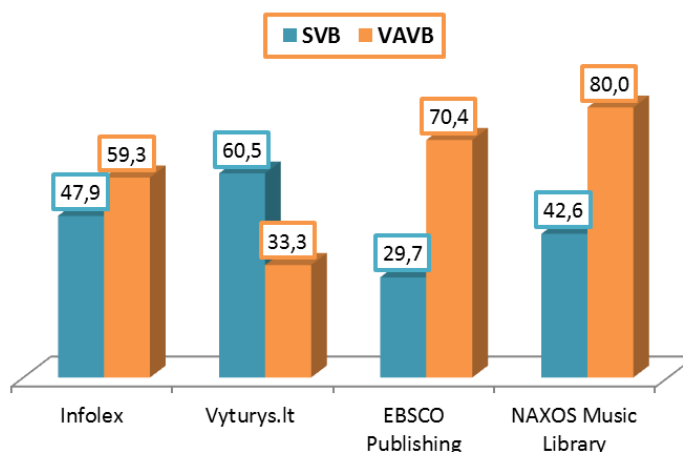
Alytaus r. SVB turi prieigą prie informacinių leidinių duomenų bazės *Credo Online Reference Service*, kurioje pateikiama informacija iš daugiau nei 600 žinytų, enciklopedijų, žodynų meno, verslo, istorijos, kalbų, literatūros, teisės, filosofijos, psichologijos, religijos ir kt. temomis, tačiau nė vienas šios bibliotekos respondentas nenurodė, kad ja naudojasi.

Duomenų bazės nėra dažnai naudojamas informacijos šaltinis – didžiausia respondentų dalis naudojasi jomis kartą per mėnesį (33,6 %) arba kartą per pusę metų (25,3 %) (8 pav.). Šiek tiek dažniau naudojamos duomenų bazės *Vyturys.lt elektroninė biblioteka* ir *NAXOS Music Library*, kuriomis daugiau kaip penktadalis šių bazių naudotojų naudojasi bent kartą per savaitę (atitinkamai 21,7 % ir 22,6 %). VAVB vartotojai naudojasi duomenų bazėmis dažniau, nei Regiono SVB vartotojai, išskyrus *Vyturys.lt elektroninę biblioteką*, kuri turi žymiai didesnę paklausą Regiono SVB. (8–9 pav.).

8 pav. Naudojimosi duomenų bazėmis dažnumas Regiono viešosiose bibliotekose (respondentų skaičius)

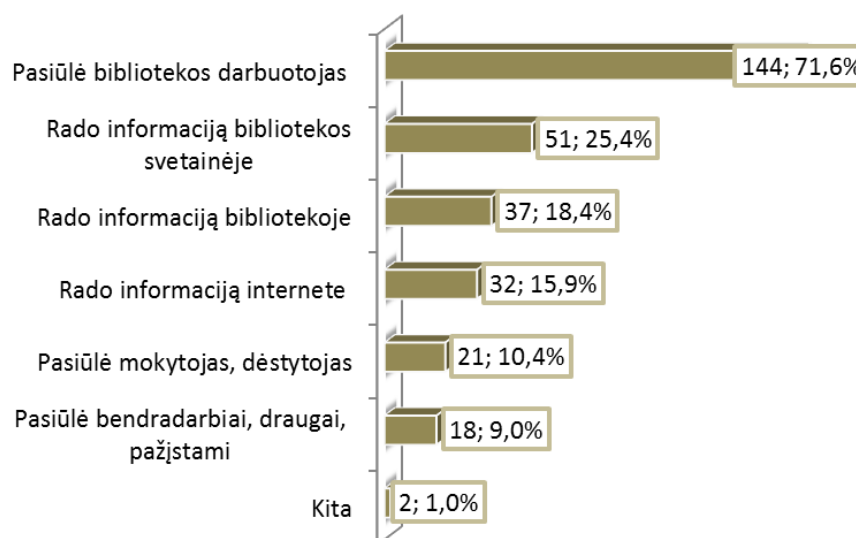
9 pav. VAVB ir Regiono SVB respondentų, kurie naudojasi duomenų bazėmis kartą per mėnesį ir dažniau, procentinė dalis

Apklauso rezultatai rodo, kad tie bibliotekų vartotojai, kurie ieškodami jiems aktualios informacijos neapsiriboja vien spausdintais leidiniais ir išbando įvairias galimybes, paprastai naudojami ne viena, o keliomis bibliotekoje prenumeruojamomis duomenų bazėmis. VAVB duomenų bazių naudotojai, kuriems suteikiama prieiga prie šešių (6) prenumeruojamų duomenų bazių, paprastai naudojami dviem arba trimis duomenų bazėmis (vidutiniškai 2,6), o Regiono SVB, kurių dauguma prenumeruoja 3–4 duomenų bazes, vartotojai – viena arba dviem duomenų bazėmis (vidutiniškai 1,8).

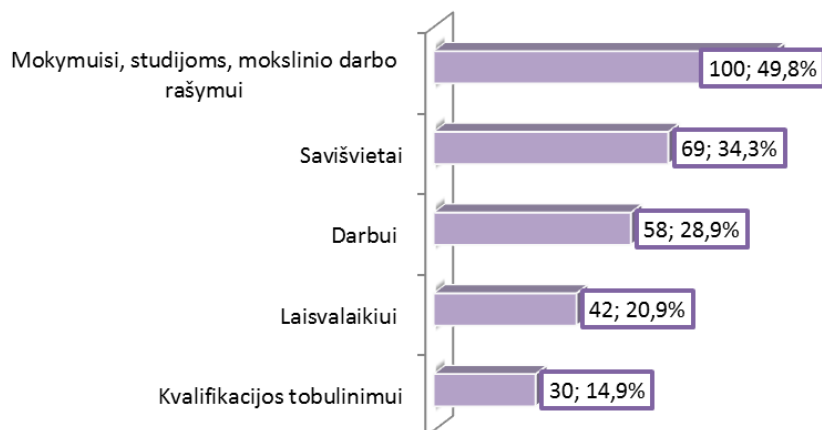
Pagrindinis informacijos apie duomenų bazes bibliotekose šaltinis yra bibliotekų darbuotojų rekomendacijos, kuriomis pasinaudojo daugiau kaip du trečdaliai apklausoje dalyvavusių duomenų bazių naudotojų (144 arba 71,6 %). Žymiai mažesnė dalis respondentų rado informaciją bibliotekos svetainėje (25,4 %), apsilankę bibliotekoje (18,4 %) arba internete (15,9 %). Gana reti atvejai, kai naudotis bibliotekų prenumeruojamomis duomenų bazėmis rekomenduoja mokytojai ir dėstytojai (10,4 %) arba bendradarbiai, draugai ir pažįstami (9,0 %) (10 pav.).

**10 pav. Informacijos apie prenumeruojamas duomenų bazes šaltiniai
Regiono viešosiose bibliotekose (respondentų skaičius ir %; n=201)**

Duomenų bazės dažniausiai naudojamos mokymosi ir edukacijos tikslais: pusė (100 arba 49,8 %) duomenų bazių naudotojų teigė, kad šis informacijos šaltinis jiems reikalingas mokymuisi, studijoms arba mokslinio darbo rašymui, o daugiau kaip trečdalis (69 arba 34,3 %) naudoja duomenų bazes savišvietai. Žymiai rečiau duomenų bazės naudojamos profesiniais tikslais – darbui (58 arba 28,9 %) ir kvalifikacijos tobulinimui (30 arba 14,9 %), o laisvalaikio reikmėms jomis naudojasi penktadalis respondentų (42 arba 20,9 %). Duomenų bazių naudojimo tikslai tiesiogiai susiję ne tik su vartotojų poreikiais, bet ir su šio informacijos šaltinio turiniu: teisinė informacija ar moksliniai straipsniai įvairiomis temomis yra skirti darbui, mokslinei veiklai arba mokymuisi, o *Vyturys.lt* ir *NAXOS Music Library* turinys tinka ir laisvalaikio poreikiams tenkinti (11 pav.).

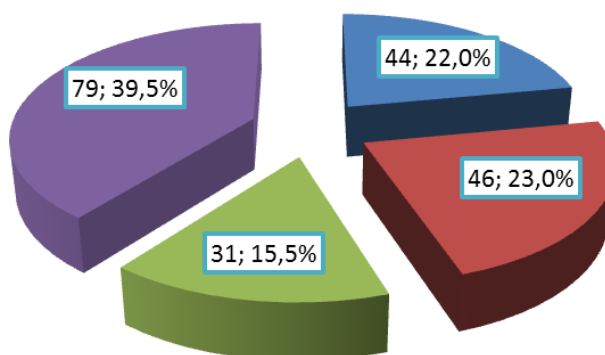
11 pav. Naudojimosi duomenų bazėmis tikslai (VAVB ir SVB; n=201)

Bibliotekų vartotojų apklausos rezultatai rodo, kad dauguma jų naudojami duomenų bazėmis ne tik savo bibliotekoje, bet ir kitose jiems patogiose vietose. Didžiausia grupė respondentų teigia, kad naudojami duomenų bazėmis ir bibliotekoje, ir ne bibliotekoje (79 arba 39,5 %), beveik ketvirtadalis naudojami jomis savo ir kitose bibliotekose (46 arba 23,0 %) (12 pav.).

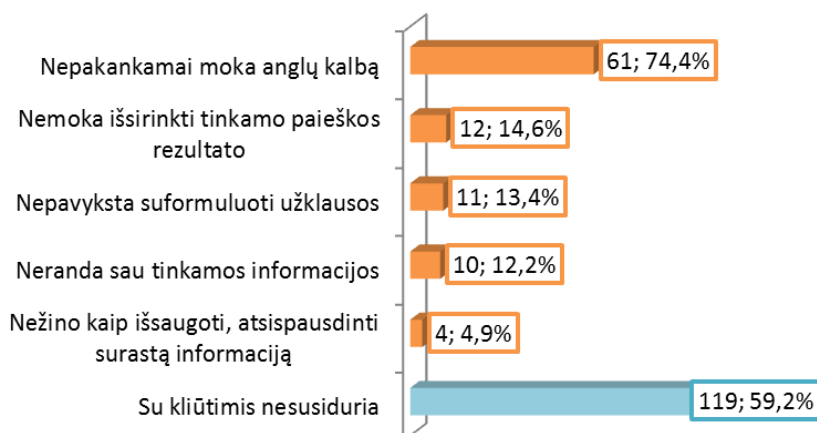
12 pav. Naudojimosi duomenų bazėmis vieta (VAVB ir SVB; n=201)

- Tik šioje bibliotekoje
- Šioje ir kitose bibliotekoje
- Ne bibliotekoje (namie, darbovietėje ir kt.)
- Ir bibliotekoje, ir ne bibliotekoje

Dauguma apklausoje dalyvavusių duomenų bazių naudotojų ieškodami reikiamos informacijos nesusiduria su jokiais kliūtimis – taip teigia 59,2 % (119) respondentų. Vis dėlto, didelė dalis apklaustųjų nurodo, kad pagrindinė kliūtis naudojantis užsienio duomenų bazėmis yra nepakankamas anglų kalbos mokėjimas; su šia kliūtimi susiduria 74,4 % įvairius sunkumus patiriančių respondentų arba beveik trečdalis visų duomenų bazių naudotojų (61 arba 30,3 %). Kitas kliūtis, susijusias su informacijos paieška duomenų bazėse, nurodė tik pavieniai respondentai, kurie sudaro nuo 2,0 % iki 6,0 % apklaustųjų duomenų bazių naudotojų (13 pav.).

13 pav. Kliūtys, su kuriomis susiduria vartotojai naršydami duomenų bazėse (VAVB ir SVB; n=82)

Pastaba. Kiekvieną problemą nurodžiusių respondentų procentinė dalis skaičiuojama nuo įvairius sunkumus patiriančių respondentų skaičiaus, o su kliūtimis nesusiduriančių respondentų dalis – nuo visų duomenų bazių naudotojų skaičiaus.

Nors didžioji dalis duomenų bazių naudotojų ieškodami informacijos nesusiduria su kliūtimis, bet teigiančių, kad jiems nereikia jokios pagalbos yra kur kas mažiau (92 arba 45,8 %). Respondentai, kuriems reikalinga pagalba (n=109), nurodo įvairius jos būdus ir formas, tarp kurių dominuoja mokomieji filmukai (37 arba 33,9 % pagalbos pageidaujančių respondentų), individualios bibliotekininkų konsultacijos (33 arba 30,3 %) ir detalūs naudojimosi vadovai savarankiškam mokymuisi lietuvių kalba (30 arba 27,5 %) (14 pav.).

14 pav. Bibliotekų vartotojų pageidaujama pagalba naudojantis DB (VAVB ir SVB; n=109)

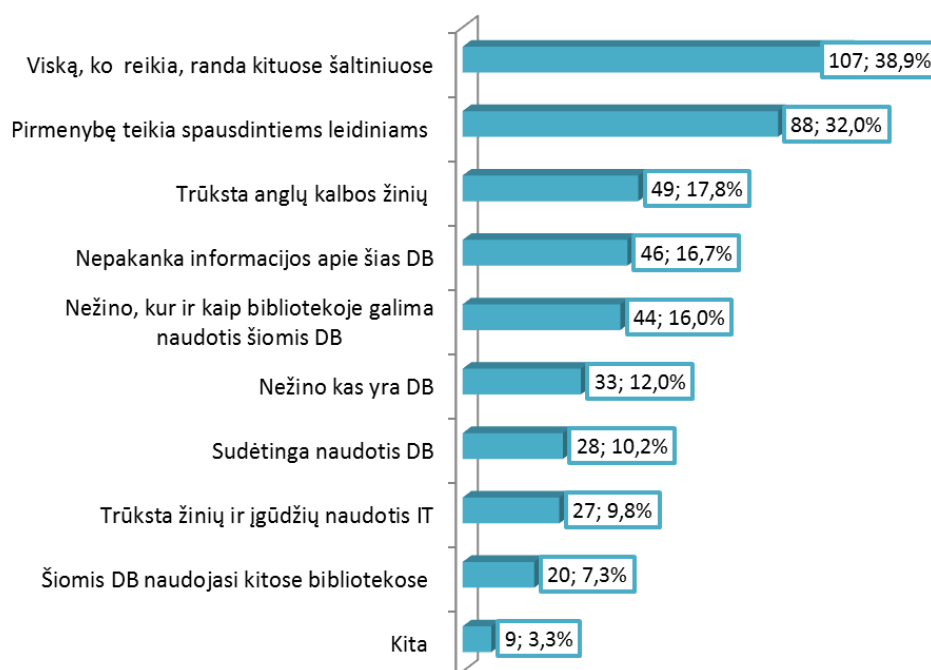
Pastaba. Kiekvienos pagalbos formos pageidaujančių respondentų procentinė dalis skaičiuojama nuo respondentų, kuriems reikalinga pagalba, skaičiaus, o pagalbos nepageidaujančių respondentų dalis – nuo viso duomenų bazių naudotojų skaičiaus.

2.3. Nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys ir naudojamasi skatinantys veiksniai

Duomenų bazėmis nesinaudoja 57,8 % (275) apklausoje dalyvavusių Regiono viešųjų bibliotekų vartotojų, o trečdalis jų (92 arba 33,5 %) net nežino apie tokią galimybę. Dauguma respondentų nurodė bent dvi ar tris priežastis, dėl kurių jie nesinaudoja šiuo informacijos šaltiniu. Apklausos duomenys rodo, kad pagrindinės nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys yra poreikio nebuvimas ir įprotis rinktis labiau įprastus informacijos šaltinius: 38,9 % (107) šios grupės respondentų teigia, kad viską, ko jiems prireikia, randa kituose šaltiniuose – knygose, periodiniuose leidiniuose, internete, o beveik trečdalis apklaustųjų (88 arba 32,0 %) pirmenybę teikia spausdintiems leidiniams. Anglų kalbos žinių bei informacijos apie duomenų bases ir naudojimosi jomis galimybes bibliotekoje stoką nurodė, palyginti, nedidelė respondentų dalis – nuo 16,0 % iki 17,8 % (15 pav.).

Anglų kalbos žinių, reikalingų naudojantis užsienio duomenų bazėmis, dažniau pritrūksta Regiono SVB respondentams (SVB – 22,1 %, VAVB – 7,5 %), taip pat jie dažniau stokoja ir naudojimosi informacinėmis technologijomis įgūdžių (SVB – 11,3 %, VAVB – 6,3 %). Apklausoje dalyvavę VAVB vartotojai dažniau teigia, kad jiems trūksta informacijos apie duomenų bases (VAVB – 31,3 %, SVB – 10,8 %) ir kad nežino, kur ir kaip galima jomis naudotis (VAVB – 36,3 %, SVB – 7,7 %); be to, daug didesnė VAVB vartotojų dalis naudojami šiomis duomenų bazėmis kitose bibliotekose (VAVB – 16,3 %, SVB – 3,6 %).

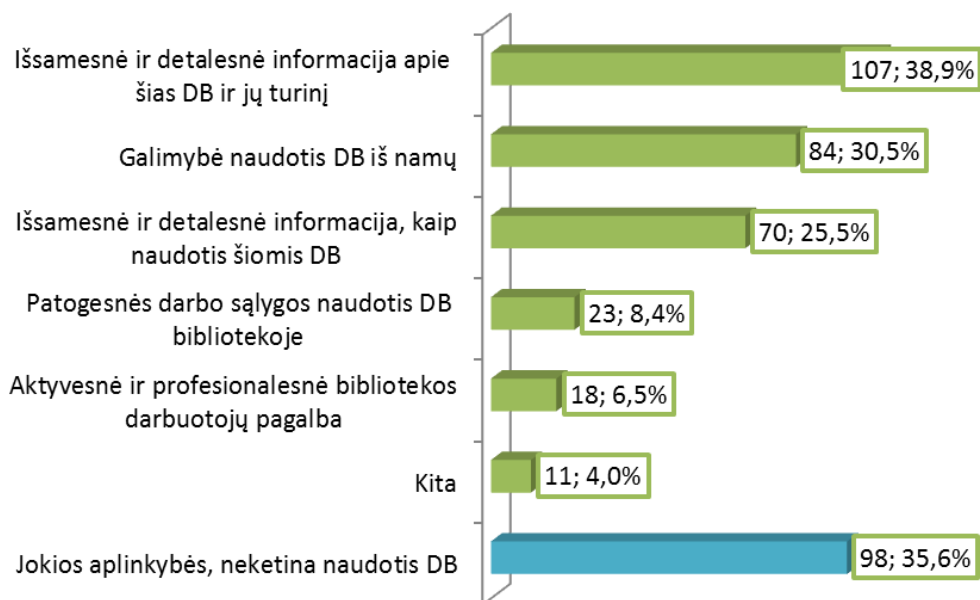
15 pav. Nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys Regiono viešosiose bibliotekose (n=275)

Naudojamasi duomenų bazėmis skatinančius veiksniai bibliotekų vartotojai dažniausiai sieja su geresniu informuotumu. Respondentų teigimu, naudotis duomenų bazėmis juos labiausiai paskatintų išsamesnė ir detalesnė informacija apie duomenų bases bei jų turinį (107 arba 38,9 % visų nesinaudojančių duomenų bazėmis apklaustųjų) ir apie tai, kaip jomis naudotis (70 arba 25,5 %). Kiti svarbūs motyvuojantys veiksniai yra susiję su naudojimosi duomenų bazėmis

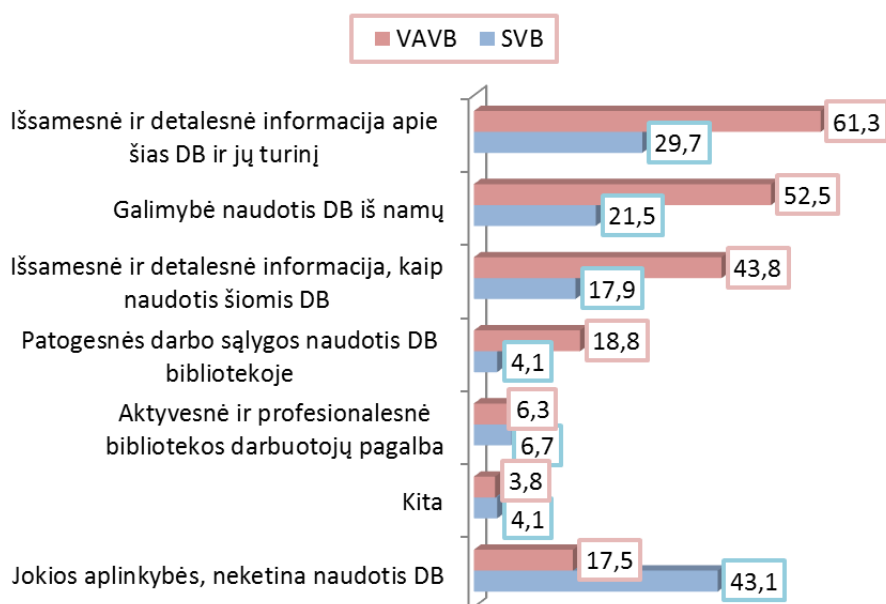
patogumu, t. y. galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų (84 arba 30,5 % respondentų) ir patogesnės darbo sąlygos bibliotekoje (23 arba 8,4 %). Daugiau kaip trečdalis apklaustųjų (98 arba 35,6 %) tvirtina, kad jie neketina naudotis duomenų bazėmis ir jokios aplinkybės jų nepaskatintų naudotis šiuo informacijos šaltiniu (16 pav.).

16 pav. Naudojimąsi duomenų bazėmis skatinantys veiksniai (n=275)

Regiono SVB ir VAVB respondentų nuomonė apie naudojimosi duomenų bazėmis skatinančius veiksnius gana reikšmingai skiriasi (17 pav.). VAVB respondentų teigimu, juos žymiai dažniau paskatintų naudotis duomenų bazėmis geresnis informuotumas, galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų bei patogesnės darbo sąlygos bibliotekoje (skirtumas nuo +15 iki +32 procentinių punktų). VAVB vartotojai daug rečiau nei SVB vartotojai teigia, kad neketina naudotis duomenų bazėmis ir jų negalėtų paskatinti jokios aplinkybės (skirtumas –26 procentiniai punktai).

17 pav. Naudojimąsi duomenų bazėmis skatinantys veiksniai VAVB ir Regiono SVB (%)

2.4. Respondentų siūlomos duomenų bazės

Respondentų pateikti pasiūlymai dėl duomenų bazių prenumeravimo viešosiose bibliotekose rodo viešųjų bibliotekų vartotojų poreikių įvairovę ir kartu patvirtina teiginį, kad šis informacijos šaltinis jiems yra mažai žinomas. Pasiūlymus pateikė tik nedidelė dalis apklausoje dalyvavusių vartotojų (68 arba 14,3 %; n=476), kurie dažniausiai nurodė ne konkrečias duomenų bazes, o jiems aktualias temas ar žinijos sritis (1 lentelė). Kai kurie pasiūlymai yra labai abstraktūs, išreiškiantys ne konkretų pageidavimą, o bendrą nuostatą duomenų bazių atžvilgiu: „tokias, kokių labiausiai reikia besinaudojantiems“, „visas, nes visos naudingos“, „leidinius, kuriuos sunku rasti nemokamai internete“, „e-knygų“ ir pan. Dalis respondentų (6 arba 1,3 %) teigė, kad bibliotekoje užtenka esamų duomenų bazių, kurios juos tenkina, ir jokių kitų nereikia. Kai kurie respondentai pakomentavo, kad nežino, kas yra duomenų bazės, kokios jos yra, todėl negali nieko pasiūlyti, arba teigė, kad jos jiems neaktualios ir jie neketina jomis naudotis.

Apibendrinus apklausos rezultatus, galima išskirti kai kurias bibliotekų vartotojams aktualesnes sritis, kurias nurodė bent keletas apklausos dalyvių. Dažniausiai buvo minimos meno (8 respondentai), istorijos (5) ir medicinos (5) sritys, rečiau ekonomikos, teisės ir filologijos mokslų sritys (po 4 respondentus). Konkrečias duomenų bazes pasiūlė tik keletas respondentų; be šiuo metu prenumeruojamų duomenų bazių buvo siūlomos dar penkios, prie kurių turi arba anksčiau turėjo prieigą tik kai kurios akademinės ir kitos didžiosios Lietuvos bibliotekos: *LearnTechLib*, *Cambridge Journals Online*, *LWW health library*, *Oxford Journals Collection* ir *JSTOR Collections*.

1 lentelė. Respondentų siūlomos duomenų bazės ir aktualios temos

Eil. Nr.	Respondentų rekomenduojamos duomenų bazės	Respondentų skaičius
	Lietuvos duomenų bazės	
1	Infolex	2
2	Vyturys.lt elektroninė biblioteka	1
	Užsienio duomenų bazės	
3	EBSCO Publishing	2
4	Cambridge Journals Online	1
5	JSTOR Collections	1
6	LearnTechLib	1
7	LWW Health Library	1
8	Oxford Journals Collection	1
	Respondentams aktualios temos	
1	Menas, muzika, kinematografija	8
2	Istorija, archeologija, paveldas	5
3	Medicina, sveikata	5
4	Ekonomikos mokslai: finansai, tarptautinė rinka, verslas	4
5	Teisė	4
6	Kalbos ir literatūros mokslai	4
7	Psichologija	2
8	Sociologija: sociologijos tyrimai, medijos	2

9	Technologijos mokslai: statyba, gamybos procesai	2
10	Antropologija	1
11	Žemės ūkis, ūkininkavimas	1

Apibendrinant apklausos rezultatus galima teigti, kad duomenų bazės viešųjų bibliotekų vartotojams nėra įprastas informacijos šaltinis, o penktadalis respondentų net nežino, kad gali juo naudotis bibliotekoje. Daugumai apklausoje dalyvavusių bibliotekų vartotojų nėra poreikio naudotis duomenų bazėmis, nes juos tenkina kiti informacijos šaltiniai, o daugelis jų teikia pirmenybę spausdintiems leidiniams, be to, vartotojų galimybes naudotis užsienio duomenų bazėmis riboja ir nepakankamas anglų kalbos mokėjimas. Nežiūrint to, daugumai bibliotekų vartotojų nebūdingos neigiamos nuostatos duomenų bazių atžvilgiu ir juos galima paskatinti naudotis šiuo informacijos šaltiniu suteikiant daugiau žinių apie jį, užtikrinant profesionalią pagalbą ir patogesnes darbo sąlygas bibliotekoje bei nuotolinės prieigos galimybes.

3. Vartotojų apklausų, atliktų 2013 m. ir 2018 m., lyginamoji analizė

Siekiant išsiaiškinti duomenų bazių naudojimo Regiono viešosiose bibliotekose tendencijas, atlikta 2013 m. ir 2018 m. atliktų apklausų rezultatų lyginamoji analizė, kuri leido įvertinti bibliotekų vartotojų nuostatų, kompetencijų ir elgsenos kaitą per pastaruosius 5 metus.

2013 m. ir 2018 m. atliktų apklausų duomenys rodo, kad šiek tiek pagerėjo duomenų bazių žinomumas: Vilniaus regiono viešųjų bibliotekų vartotojų, nežinančių, kad bibliotekoje galima naudotis duomenų bazėmis, sumažėjo daugiau kaip 5 procentiniais punktais (nuo 24,6 % 2013 m. iki 19,3 % 2018 m.) (2 lentelė). Pagrindiniai informacijos apie prenumeruojamas duomenų bazes šaltiniai išliko tie patys, nors procentinė šių rodiklių išraiška ir pakito: dažniausiai vartotojai pasinaudoja bibliotekos darbuotojų rekomendacijomis, o didelė jų dalis apie duomenų bazes sužino apsilankę bibliotekos interneto svetainėje arba pačioje bibliotekoje. Atkreiptinas dėmesys, kad Regiono SVB žymiai sumažėjo vartotojų, kuriems naudotis viešosiose bibliotekose prenumeruojamomis duomenų bazėmis pasiūlė mokytojai ir dėstytojai (nuo 25,6 % 2013 m. iki 11,0 % 2018 m.) ir kurie rado informaciją bibliotekos svetainėje (nuo 46,2 % 2013 m. iki 25,6 % 2018 m.).

**2 lentelė. Informacijos apie prenumeruojamas duomenų bazes šaltiniai
Regiono SVB ir VAVB vartotojams 2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Informacijos apie duomenų bazes šaltiniai	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Pasiūlė bibliotekos darbuotojas	75,0	79,5	83,8	68,9
2	Pasiūlė mokytojas, dėstytojas	12,5	25,6	8,1	11,0
3	Pasiūlė bendradarbiai, draugai, pažįstami	6,3	12,8	5,4	9,8
4	Rado informaciją bibliotekos svetainėje	18,8	46,2	24,3	25,6
5	Rado informaciją internete	18,8	15,4	5,4	18,3
6	Rado informaciją bibliotekoje	25,0	28,2	18,9	18,3
7	Kita	0,0	0,0	0,0	1,2

Pagrindiniai respondentų nurodomi naudojimosi duomenų bazėmis tikslai taip pat nepakito ir yra susiję su mokymusi bei studijomis, tačiau pastebimos ir tam tikros tendencijos,

rodančios įvairėjančias duomenų bazių panaudojimo sritis. VAVB vartotojai žymiai dažniau pradėjo naudoti šią informacijos šaltinį profesiniais tikslais (darbui, kvalifikacijos tobulinimui), savišvietai ir laisvalaikiui, o Regiono SVB vartotojai, kur kas rečiau naudojantys duomenų bazes profesiniais tikslais, dažniau naudojami laisvalaikiu (3 lentelė).

**3 lentelė. Naudojimosi prenumeruojamomis duomenų bazėmis tikslai
Regiono SVB ir VAVB 2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Naudojimosi duomenų bazėmis tikslai	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Mokymuisi	50,0	15,4	x*	x*
2	Studijoms	62,5	48,7	x*	x*
3	Mokslinio darbo rašymui	31,3	17,9	x*	x*
4	Mokymuisi, studijoms, mokslinio darbo rašymui	x*	x*	51,4	49,4
5	Darbui	31,3	46,2	40,5	26,2
6	Kvalifikacijos tobulinimui, tobulinimosi kursams	6,3	17,9	21,6	13,4
7	Savišvietai	31,3	33,3	40,5	32,9
8	Laisvalaikiui	0,0	10,3	27,0	19,5

***Pastaba.** 2013 m. apklausos klausimyne su mokymusi susiję duomenų bazių naudojimo tikslai buvo išskaidyti, o 2018 m. klausimyne jie sujungti į vieną atsakymo variantą.

Dar vienas akivaizdus pokytis yra susijęs duomenų bazių naudojimo vieta. Lyginant su 2013 m. apklausos duomenimis, bibliotekų vartotojai žymiai dažniau pradėjo naudoti duomenų bazėmis ne tik savo bibliotekoje, bet ir kitose vietose (namie, darbovietėje ir kt.) (4 lentelė).

4 lentelė. Regiono SVB ir VAVB vartotojų naudojimosi prenumeruojamomis duomenų bazėmis vieta 2013 m., 2018 m. (%)

Eil. Nr.	Naudojimosi duomenų bazėmis vieta	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Tik šioje bibliotekoje	37,5	46,2	21,6	22,0
2	Šioje ir kitose bibliotekose	25,0	28,2	27,0	22,0
3	Ne bibliotekoje (namie, darbovietėje ir kt.)	6,3	2,6	21,6	14,0
4	Ir bibliotekoje, ir ne bibliotekoje	31,3	23,1	29,7	41,5

2013 m. ir 2018 m. atliktų apklausų rezultatai rodo, kad naudojantis užsienio duomenų bazėmis išliko ta pati pagrindinė kliūtis – nepakankamas anglų kalbos mokėjimas (5 lentelė). Nežiūrint to, pastaraisiais metais vartotojai žymiai rečiau susiduria su įvairiomis kitomis problemomis, susijusiomis su informacijos paieška duomenų bazėse. Gerėjantys duomenų bazių naudotojų įgūdžiai rodo palankias tendencijas ir sudaro prielaidas aktyvesniam duomenų bazių naudojimui ateityje.

**5 lentelė. Kliūtys, su kuriomis susiduria vartotojai naršydami duomenų bazėse
2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Kliūtys, su kuriomis susiduria vartotojai naršydami duomenų bazėse	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Nepakankamai moka anglų kalbą	27,3	47,8	32,4	29,9
2	Nepavyksta suformuluoti užklauso	9,1	15,9	2,7	6,1
3	Neranda sau tinkamos informacijos	15,2	26,6	2,7	5,5
4	Nežino kaip išsaugoti, atsispausdinti surastą informaciją	0,0	0,0	0,0	2,4
5	Nemoka išsirinkti tinkamo paieškos rezultato	6,1	10,6	2,7	6,7
6	Su kliūtimis nesusiduria	39,4	69,1	62,2	58,5

Informacijos paieškos duomenų bazėse įgūdžiai lemia didėjančių vartotojų, kuriems nereikalinga jokia pagalba, skaičių, o pagalbos pageidaujantys vartotojai dažniau renkasi kitas jos formas (6 lentelė). 2013 m. dažniausiai buvo pageidaujama individualių bibliotekininkų konsultacijų, detalių naudojimosi duomenų bazėmis vadovų lietuvių kalba ir galimybės praktiškai išbandyti paiešką vadovaujant konsultantui. 2018 m. bibliotekininkų konsultacijų poreikis žymiai sumažėjo, o didžiausiai daliai apklausos dalyvių priimtinausia pagalbos forma yra mokomieji filmukai.

**6 lentelė. Bibliotekų vartotojų pageidaujama pagalba naudojantis duomenų bazėmis
2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Bibliotekų vartotojams reikalinga pagalba naudojantis DB	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Grupiniai mokymai	2,5	7,7	8,1	6,1
2	Individualios bibliotekininkų konsultacijos	33,8	22,0	18,9	15,9
3	Galimybė praktiškai išbandyti paiešką vadovaujant konsultantui	25,0	25,3	8,1	8,5
4	Interaktyvūs naudojimosi vadovai bibliotekos tinklalapyje	21,3	11,0	10,8	9,1
5	Mokomieji filmukai	18,8	16,5	24,3	17,1
6	Detalūs naudojimosi vadovai savarankiškam mokymuisi (lietuvių kalba)	31,3	16,5	16,2	14,6
7	Pristatymai dalyvaujant leidėjams	2,5	2,2	0,0	1,8
8	Pagalbos nereikia	28,8	42,9	37,8	47,6
9	Kita	0,0	5,5	0,0	0,0

Lyginant nesinaudojančių duomenų bazėmis vartotojų apklausų, atliktų 2013 m. ir 2018 m., duomenis taip pat pastebimi tam tikri skirtumai (7 lentelė). Nors ir išliko ta pati pagrindinė nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastis, susijusi su poreikio nebuvimu, tačiau ji nurodoma kur kas rečiau, ypač VAVB. Reikšmingai sumažėjo vartotojų, kurie teigia nesinaudojantys duomenų bazėmis dėl to, kad jiems trūksta anglų kalbos žinių. Šie pokyčiai rodo didėjančias vartotojų galimybes naudotis užsienio duomenų bazėmis ir sudaro palankias sąlygas efektyviau panaudoti viešosiose bibliotekose prenumeruojamas duomenų bases.

**7 lentelė. Nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys
Regiono SVB ir VAVB 2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Nežino kas yra duomenų bazė	23,4	11,5	12,5	11,8
2	Nepakanka informacijos apie šias duomenų bases	14,1	9,6	31,3	10,8
3	Trūksta žinių ir įgūdžių naudotis informacinėmis technologijomis (kompiuteriu, internetu)	14,1	11,5	6,3	11,3
4	Trūksta anglų kalbos žinių	26,6	48,1	7,5	22,1
5	Nežino, kur ir kaip šioje bibliotekoje galėčiau naudotis šiomis duomenų bazėmis	18,8	1,9	36,3	7,7
6	Sudėtinga naudotis DB	12,5	13,5	8,8	10,8
7	Pirmenybę teikia spausdintiems leidiniams	21,9	48,1	32,5	31,8
8	Viską, ko prireikia, randa kituose šaltiniuose (knygose, periodiniuose leidiniuose, internete)	39,1	53,8	36,3	40,0
9	Šiomis duomenų bazėmis naudojasi kitose bibliotekose	3,1	1,9	16,3	3,6
10	Kita	1,6	5,8	5,0	2,6

Pagrindinis veiksnys, motyvuojantis vartotojus naudotis duomenų bazėmis, išliko tas pats ir yra susijęs su geresniu vartotojų informuotumu (8 lentelė): didžiausia respondentų grupė teigia, kad juos paskatintų išsamesnė ir detalesnė informacija apie duomenų bases ir jų turinį, o didelė dalis pageidauja informacijos apie tai, kaip jomis naudotis. 2018 m. apklausos rezultatai rodo, kad vartotojams ne mažiau svarbi ir galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų (2013 m. apklausos klausimyne nebuvo tokio atsakymo varianto). Lyginant 2013 m. ir 2018 m. atliktų apklausų rezultatus galima pastebėti, kad šiek tiek sumažėjo bibliotekų vartotojų, kurie jokiais aplinkybėmis neketina naudotis duomenų bazėmis.

**8 lentelė. Naudojimąsi duomenų bazėmis skatinantys veiksniai
Regiono SVB ir VAVB 2013 m., 2018 m. (%)**

Eil. Nr.	Naudojimąsi duomenų bazėmis skatinantys veiksniai	2013		2018	
		VAVB	SVB	VAVB	SVB
1	Išsamesnė ir detalesnė informacija apie šias duomenų bases ir jų turinį	26,6	46,2	61,3	29,7
2	Išsamesnė ir detalesnė informacija, kaip naudotis šiomis duomenų bazėmis	14,1	21,2	43,8	17,9
3	Patogesnės darbo sąlygos naudotis duomenų bazėmis šioje bibliotekoje	6,3	3,8	18,8	4,1
4	Galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų	x*	x*	52,5	21,5
5	Aktyvesnė ir profesionalesnė bibliotekos darbuotojų pagalba	4,7	9,6	6,3	6,7
6	Jokios aplinkybės, neketina jomis naudotis	21,9	44,2	17,5	43,1
7	Kita	1,6	3,8	3,8	4,1

*Pastaba. 2013 m. apklausos klausimyne nebuvo atsakymo varianto „Galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų“.

Apibendrinant 2013 m. ir 2018 m. atliktų apklausų rezultatus galima teigti, kad per pastaruosius 5 metus įvykę tam tikri pokyčiai rodo palankias duomenų bazių naudojimo tendencijas. Geresnis duomenų bazių žinomumas bibliotekų vartotojams, įvairesnės duomenų bazių naudojimo sritys, gerėjantys vartotojų įgūdžiai atliekant informacijos paiešką duomenų bazėse, didėjantis vartotojų, mokančių anglų kalbą, skaičius leidžia tikėtis efektyvesnio jų panaudojimo ateityje. Kartu reikia pripažinti, jog šie pokyčiai nėra tokie dideli, kad lemtų esmines permainas artimiausioje ateityje ir duomenų bazių naudojimas viešosiose bibliotekose taptų žymiai intensyvesnis, o svarbiausios nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys ir kiti veiksniai, turintys neigiamą įtaką šio informacijos šaltinio naudojimui, yra taip pat aktualūs kaip ir 2013 m. Siekiant geresnių rezultatų būtinos bibliotekų iniciatyvos ir pastangos aktyviau viešinti ir reklamuoti šį informacijos šaltinį, kuris daugumai bibliotekų vartotojų nėra įprastas ir retai naudojamas kaip alternatyvi galimybė.

4. Regiono viešųjų bibliotekų darbuotojų apklausos rezultatai

Bibliotekų darbuotojų apklausoje dalyvavo po vieną kiekvienos Regiono viešosios bibliotekos atstovą. Bibliotekas atstovavo specialistai (iš viso 14), administruojantys duomenų bazes bibliotekoje, aptarnaujantys vartotojus ir teikiantys konsultacijas duomenų bazių naudotojams.

4.1. Prenumeruojamų duomenų bazių vertinimas

Apklausos dalyviai įvertino jų bibliotekose prenumeruojamų duomenų bazių naudingumą trijų balų skalėje (nuo 0 iki 3) pagal naudojimosi jomis dažnumo kriterijų: 0 – nenaudinga, 1 – mažai naudinga, 2 – vidutiniškai naudinga, 3 – labai naudinga.

Regiono viešosiose bibliotekose naudingiausia pripažinta duomenų bazė *Infolex*, kurią darbuotojai įvertino vidutiniškai 2,6 balo. Dauguma respondentų (9 arba 64,3 %) pripažino, kad ši duomenų bazė yra labai naudinga, dalis bibliotekų darbuotojų mano, kad ji vidutiniškai naudinga (4 arba 28,6 %) ir tik vienas respondentas teigė, kad *Infolex* mažai naudinga (18 pav.).

Gerai įvertinta ir kita lietuviška duomenų bazė *Vyturys.lt elektroninė biblioteka*, kurios vertinimo vidurkis – 2,2 balo. Šią duomenų bazę, kuri prenumeruojama 12-oje Regiono bibliotekų, 3 (25,0 %) respondentai įvertino kaip labai naudingą, 5 (41,7 %) kaip vidutiniškai naudingą ir tik vienas respondentas kaip mažai naudingą, o 2 respondentai teigė negalintys jos įvertinti.

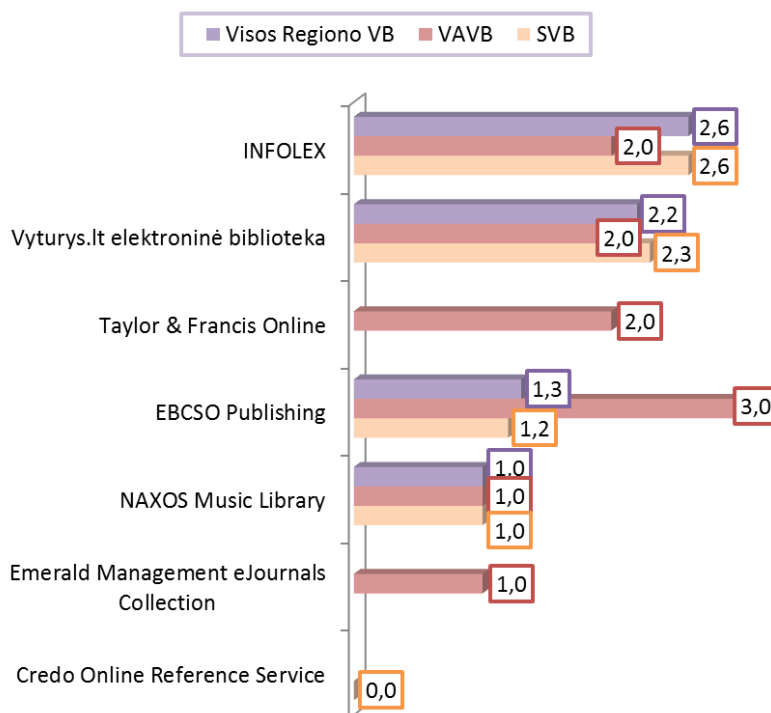
Apibendrinti bibliotekų darbuotojų apklausos rezultatai rodo, kad žymiai mažiau yra vertinamos užsienio duomenų bazės *EBCSO Publishing* ir *NAXOS Music Library*, kurios prenumeruojamos 11-oje Regiono bibliotekų. Duomenų bazę *EBCSO Publishing* pusė respondentų (6 arba 50,0 %) įvertino kaip mažai naudingą, o 2 respondentai, tarp jų ir vienos bibliotekos, kurioje ši duomenų bazė jau nebeprenumeruojama, atstovas, kaip visiškai nenaudingą. Tik dviejų bibliotekų darbuotojai šią duomenų bazę įvertino aukščiausiu balu. Vidutinis duomenų bazės *EBCSO Publishing* vertinimas – 1,3 balo.

Duomenų bazę *NAXOS Music Library* bibliotekų darbuotojai įvertino dar žemesniais balais: 7 (58,3 %) respondentai teigė, kad ji mažai naudinga, o trijų bibliotekų darbuotojai teigė, kad ji visiškai nenaudinga, taip pat ir vienos bibliotekos, kurioje ši duomenų bazė nebeprenumeruojama,

atstovas; tik po vieną respondentą įvertino šią duomenų bazę kaip vidutiniškai ir labai naudingą. Vidutinis duomenų bazės *NAXOS Music Library* vertinimas – 1,0 balo.

Be šių duomenų bazių, dviejose Regiono viešosiose bibliotekose prenumeruojamos dar 3 užsienio duomenų bazės: *Emerald Management eJournals Collection* (VAVB), *Taylor & Francis Online* (VAVB) ir *Credo Online Reference Service* (Alytaus r. SVB). Duomenų bazė *Taylor & Francis Online* įvertinta kaip vidutiniškai naudinga (2 balai), *Emerald Management eJournals Collection* – mažai naudinga (1 balas), o *Credo Online Reference Service* – visiškai nenaudinga (0 balų).

18 pav. Prenumeruojamų duomenų bazių naudingumo įvertinimas balais (3 balų skalė)

Duomenų bazių vertinimai Regiono SVB ir VAVB reikšmingai skiriasi. Bibliotekų darbuotojų apklausos rezultatai rodo, kad Regiono SVB labiau vertinamos lietuviškos duomenų bazės *Infolex* (VAVB – 2,0, SVB – 2,6) ir *Vyturys.lt elektroninė biblioteka* (VAVB – 2,0, SVB – 2,3), o VAVB labiausiai vertinama duomenų bazė *EBCSO Publishing* (VAVB – 3,0, SVB – 1,2).

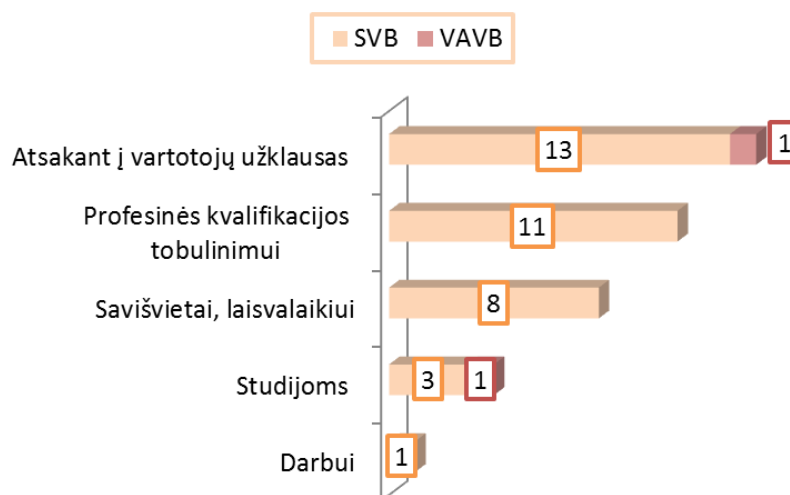
Lyginant šios darbuotojų apklausos rezultatus su 2013 m. atlikto tyrimo rezultatais, duomenų bazių, kurios buvo prenumeruojamos 2013 m. ir kurios prenumeruojamos šiuo metu, vertinimai beveik nepakito: *Infolex* reikalingumas 2013 m. buvo įvertintas 2,6 balo (VAVB – 2,0, SVB – 2,7), o *EBCSO Publishing* – 1,5 balo (VAVB – 3,0, SVB – 1,4).

Bibliotekų darbuotojų nuomonė apie vartotojams reikalingas duomenų bazes atitinka apklausoje dalyvavusių vartotojų nuomonę. Jų teigimu, lankytojams būtų aktualios duomenų bazės istorijos (3 bibliotekų darbuotojai ir 5 vartotojai) ir meno temomis (2 bibliotekų darbuotojai ir 8 vartotojai), atkreipiamas dėmesys, kad lankytojai pageidauja duomenų bazių lietuvių kalba (2 darbuotojai), teigiama, kad lankytojus tenkina esamos duomenų bazės (1 darbuotojas) ir kad jiems aktuali duomenų bazė *Infolex* (1 darbuotojas).

4.2. Duomenų bazių naudojimas bibliotekose ir nesinaudojimo jomis priežastys

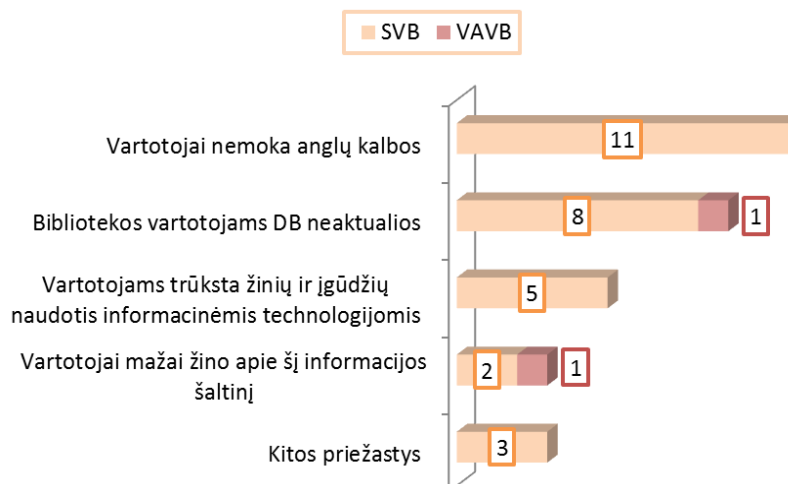
Bibliotekų darbuotojų apklausos duomenimis, duomenų bazėmis naudojasi ne tik vartotojai, bet ir visų Regiono viešųjų bibliotekų darbuotojai. Šis informacijos šaltinis dažniausiai panaudojamas teikiant informacines paslaugas vartotojams – visi apklausoje dalyvavę darbuotojai (14 arba 100,0 %) teigė, kad naudojami duomenų bazėmis atsakydami į vartotojų užklausas (19 pav.). Priešingai nei vartotojai, daugumos bibliotekų darbuotojai naudoja šį informacijos šaltinį ir savo profesinės kvalifikacijos tobulinimui (11 arba 78,6 %), savišvietai bei laisvalaikiui (8 arba 57,1 %). 2013 m. apklausos dalyviai taip pat dažniausiai nurodė tuos pačius duomenų bazių naudojimo tikslus, t. y. atsakant į vartotojų užklausas ir savo profesinės kvalifikacijos tobulinimui.

19 pav. Bibliotekų darbuotojų naudojimas duomenų bazėmis (bibliotekų skaičius)

Atsakydami į klausimą, kodėl bibliotekų vartotojai nesinaudoja duomenų bazėmis, darbuotojai laikėsi tos pačios nuomonės, kaip ir 2013 m. atliktos apklausos dalyviai. Jų manymu, dominuojančios priežastys yra anglų kalbos nemokėjimas (11 arba 84,6 %) ir duomenų bazių kaip informacijos šaltinio neaktualumas (8 arba 64,3 %). Nemaža dalis Regiono SVB darbuotojų (5 arba 38,5 %) nurodė ir dar vieną reikšmingą kliūtį – tai vartotojų žinių ir įgūdžių naudotis informacinėmis technologijomis stoka. Pavieniais atvejais taip pat buvo paminėta, kad vartotojai mažai žino apie šį informacijos šaltinį, kad sudėtingi ir painūs paieškos duomenų bazėse įrankiai, kad vartotojų poreikiai orientuoti į sveikatinimą, laisvalaikį ir pramogas (20 pav.).

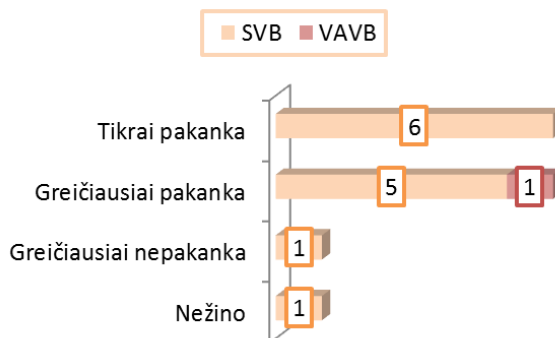
20 pav. Vartotojų nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys (bibliotekininkų nuomonė)

4.3. Vartotojų informavimas apie bibliotekose prenumeruojamas duomenų bases

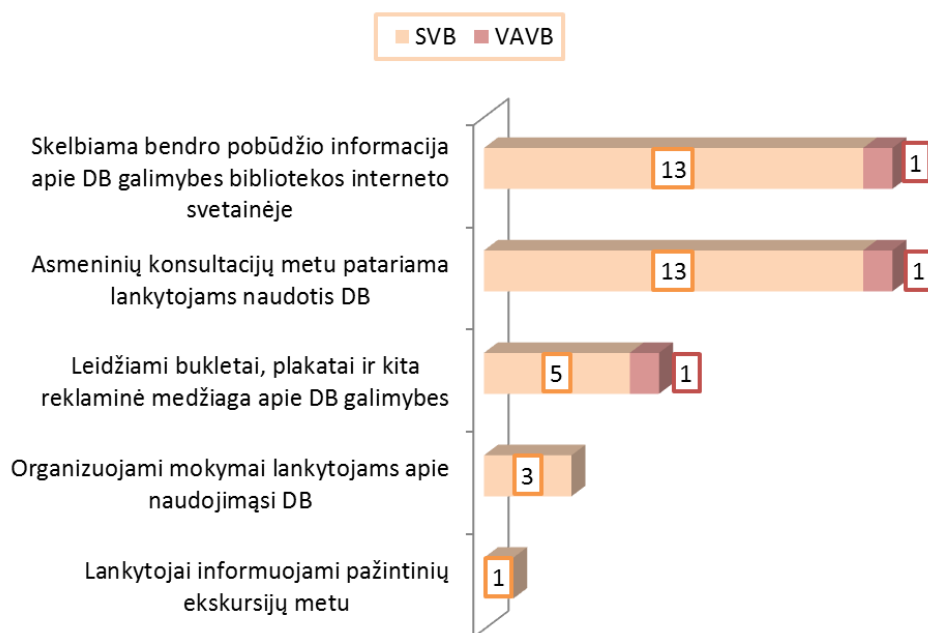
Apklauso duomenys rodo, jog daugelis bibliotekų darbuotojų nėra tvirtai įsitikinę, kad lankytojai yra pakankamai informuoti apie duomenų bases ir jų naudojimo galimybes bibliotekoje – tik 6 darbuotojai (42,9 %) teigė, kad vartotojams tikrai pakanka informacijos, o tiek pat darbuotojų mano, kad greičiausiai pakanka, bet nėra tuo visiškai įsitikinę (21 pav.).

21 pav. Informacijos apie duomenų bases pakankamumo vertinimas (bibliotekininkų nuomonė)

Organizuojant informacijos apie duomenų bases sklaidą bibliotekose dažniausiai apsiribojama bendro pobūdžio informacija interneto svetainėse ir lankytojus aptarnaujančių bibliotekininkų žodinėmis rekomendacijomis (22 pav.). Bukletai, plakatai ir kita reklaminė medžiaga apie duomenų bazių galimybes leidžiami tik 5-iose Regiono SVB ir VAVB, mokymus lankytojams apie naudojimąsi duomenų bazėmis organizuoja tik trys SVB, o dar viena biblioteka informuoja lankytojus pažintinių ekskursijų metu. 2013 m. apklauso duomenimis, bibliotekų vartotojai taip pat dažniausiai buvo supažindinami su duomenų bazėmis skelbiant informaciją bibliotekos interneto svetainėje, kiek rečiau – platinant reklaminę medžiagą bibliotekoje.

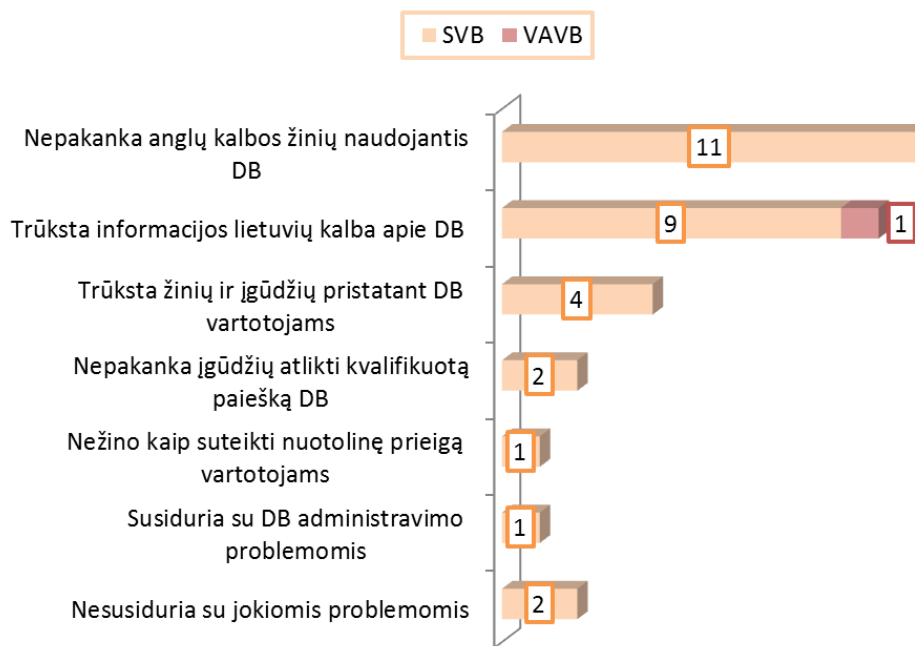
22 pav. Vartotojų informavimo būdai apie duomenų bazių galimybes (bibliotekų skaičius)

4.4. Bibliotekų darbuotojams iškylančios problemos ir jų pageidaujama pagalba

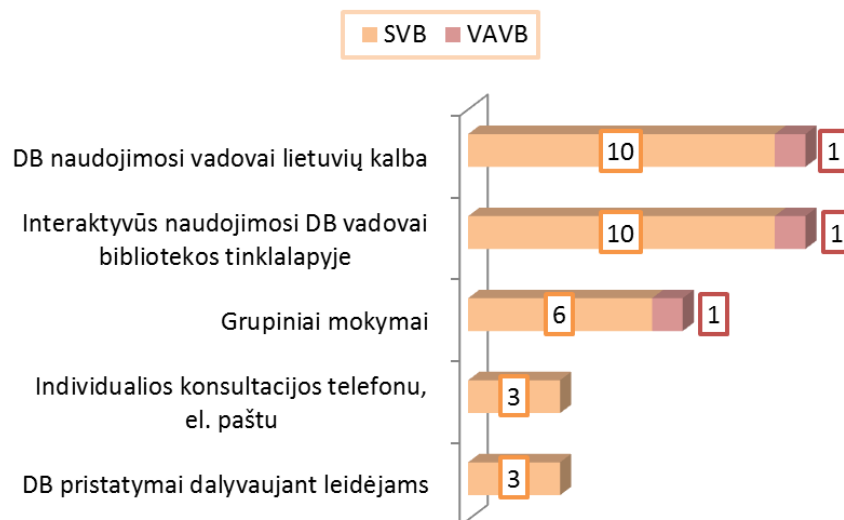
Pagrindinė bibliotekų darbuotojų problema dirbant su duomenų bazėmis yra nepakankamas anglų kalbos mokėjimas (11 respondentų arba 78,6 %) ir informacijos lietuvių kalba apie duomenų bazes stoka (10 respondentų arba 71,4 %) (23 pav.). Dalis apklausoje dalyvavusių bibliotekų darbuotojų teigia, kad jiems trūksta žinių ir įgūdžių pristatant duomenų bazes vartotojams (4 arba 28,6 %), be to, kai kuriems darbuotojams nepakanka įgūdžių atlikti kvalifikuotą paiešką duomenų bazėse, stinga žinių, kaip suteikti nuotolinę prieigą vartotojams arba susiduriama su duomenų bazių administravimo problemomis. Tik dviejų bibliotekų darbuotojai tvirtino, kad jie nesusiduria su jokiais problemomis. Analogiškas problemas nurodė ir 2013 m. apklausos dalyviai, kurių dauguma teigė, kad nepakanka anglų kalbos žinių (SVB – 80 %, AVB – 20 %) ir informacijos apie duomenų bazes lietuvių kalba (SVB – 62 %, AVB – 60 %), gana dažnai bibliotekų darbuotojams pritrūkdavo žinių bei įgūdžių pristatant duomenų bazes vartotojams.

23 pav. Bibliotekų darbuotojams iškylančios problemos dirbant su duomenų bazėmis (n=14; respondentų skaičius)

Pagalba teikiant prenumeruojamų duomenų bazių paslaugas reikalinga daugumai bibliotekų darbuotojų, kurie dažniausiai pageidavo naudoti lietuvių kalba (11 arba 78,6 %) bei interaktyvių naudojimosi duomenų bazėmis vadovų bibliotekos tinklalapyje (10 arba 71,4 %), o pusei apklaustųjų būtų aktualūs grupiniai mokymai (7 respondentai arba 50,0 %). Žymiai rečiau pageidaujamos individualios konsultacijos telefonu ar elektroniniu paštu bei duomenų bazių pristatymai dalyvaujant leidėjams (po 3 respondentes arba 21,4 %) (24 pav.). Tų pačių pagalbos formų dažniausiai pageidavo ir 2013 m. apklausos dalyviai.

24 pav. Bibliotekų darbuotojų pageidaujama pagalba teikiant prenumeruojamų duomenų bazių paslaugas (respondentų skaičius)

Bibliotekų darbuotojų apklausos rezultatai patvirtino apklaustų vartotojų teiginį, kad duomenų bazėmis dažniausiai nesinaudojama dėl to, kad šis informacijos šaltinis jiems neaktualus, tačiau darbuotojų nuomonė apie nepakankamas vartotojų anglų kalbos žinias nesutampa su pačių vartotojų nuomone – pastarieji gana retai (apie 18 %) nurodo anglų kalbos žinių stoką, kuri lemia jų nesinaudojimą duomenų bazėmis. Nežiūrint to, vartotojų pageidaujami naudojimosi duomenų bazėmis vadovai lietuvių kalba, o taip pat intensyvesnis lietuviškų duomenų bazių naudojimas lyginant su užsienio duomenų bazėmis rodo, kad darbuotojų nuomonė yra pagrįsta ir nepakankamas anglų kalbos mokėjimas yra svarbi kliūtis. Atkreiptinas dėmesys, kad naudodamiesi duomenų bazėmis bibliotekų darbuotojai dažnai susiduria su tomis pačiomis problemomis, kaip ir vartotojai, t. y. nepakankamos anglų kalbos žinios ir informacijos apie duomenų bazes lietuvių kalba stoka. Tai yra svarbūs veiksniai, turintys neigiamą įtaką ne tik vartotojams teikiamų konsultacijų profesionalumui ir informacinių paslaugų kokybei, bet ir duomenų bazių naudojimo aktyvumui.

5. Duomenų bazių pristatymas Regiono viešųjų bibliotekų interneto svetainėse

Vienas iš svarbiausių informacijos šaltinių apie bibliotekų teikiamas paslaugas yra interneto svetainės, kuriose visos Regiono bibliotekos informuoja lankytojus apie galimybę naudotis duomenų bazėmis (2 priedas). Ši informacija yra pasiekama 1–2 pelės paspaudimais ir dažniausiai pateikiama svetainės skyriuje „Katalogai ir duomenų bazės“ (arba „Duomenų bazės“, „El. katalogas ir duomenų bazės“, 6 bibliotekos), arba skyriuje „Paslaugos“ (6 bibliotekos). Šie svetainės skyriai yra matomi įvadiniame puslapyje, kairiajame arba viršutiniame meniu. Informacija apie duomenų bazes, kuri skelbiama skyriuje „Paslaugos“, pateikiama dviem būdais: trijų bibliotekų svetainėse šiame skyriuje yra rubrika „Duomenų bazės“ (arba „Internetinės duomenų bazės“), o dviejų bibliotekų svetainėse iškrentančiame meniu yra rubrika „Nemokamos paslaugos“, į kurią sąrašą įtraukta ir informacijos paieškos duomenų bazėse paslauga; šiuo atveju informacija

surandama sunkiau, nes svetainės lankytojas gali nežinoti, ar ši paslaugas mokama, ar nemokama, todėl jam gali tekti peržiūrėti ir mokamų, ir nemokamų paslaugų sąrašus.

Dvi bibliotekos (Elektrėnų SVB ir VAVB) informaciją apie duomenų bazes skelbia kituose skyriuose, pavadintuose „Apie mus“ ir „Atraskite“, kuriuose iškretnančiame meniu yra sritis „Biblioteka internete“, o viena iš jos rubrikų – „Duomenų bazės“. Šiose svetainėse informacijos apie duomenų bazes paiešką apsunkina tai, kad įvadiniame puslapyje esančių svetainės skyrių pavadinimai neapibūdina juose talpinamos informacijos turinio ir nepaveda svetainės lankytojui surasti ją intuityviai, todėl gali tekti peržiūrėti visų skyrių turinį.

Beveik visose svetainėse pateikiama informacija apie toje bibliotekoje prenumeruojamas duomenų bazes, dažniausiai su veikiančiomis nuorodomis į kiekvieną iš jų, išskyrus Lazdijų r. SVB, kurios svetainėje paskelbtame nemokamų paslaugų sąrašė yra tik paminėta, kad bibliotekoje yra galimybė naudotis duomenų bazėmis, bet nenurodoma kokiomis. Atkreiptinas dėmesys, kad tyrimo metu daugelyje svetainių nebuvo informacijos apie duomenų bazę *Vyturys.lt elektroninė biblioteka*, nors ją prenumeruoja beveik visos Regiono bibliotekos (12); vienokio ar kitokio pobūdžio informacija rasta tik 8 bibliotekų svetainėse: 3 bibliotekos pristato ją kartu su kitomis duomenų bazėmis, viena biblioteka – svetainės dalyje, skirtoje vaikams (VAVB), o keturių (4) bibliotekų svetainėse informacija apie šią duomenų bazę rasta tik naujienų skiltyje esančiuose straipsniuose, atlikus tikslingą paiešką.

Informacijos apie duomenų bazes sklaidai kartais naudojami reklaminiai skydeliai, talpinami įvadiniame svetainės puslapyje (2 bibliotekos); nesinaudojantiems duomenų bazėmis lankytojams, kurie nežino arba mažai žino apie šią informacijos šaltinį, jie yra neinformatyvūs, bet iš karto atkreipia duomenų bazių naudotojų dėmesį.

Informacija apie duomenų bazių turinį taip pat skelbiama beveik visose svetainėse (12 bibliotekų), išskyrus Alytaus r. SVB, kurios svetainėje nurodyti tik prenumeruojamų duomenų bazių pavadinimai su aktyviomis nuorodomis į jas. Duomenų bazės paprastai pristatomos labai glaustai, dažniausiai vienu–dviem sakiniais, o jų turinys kartais apibūdinamas labai paviršutiniškai, pvz.: „Elektroninė visatekstė serijinių ir kitų leidinių straipsnių duomenų bazė“ (*EBSCO Publishing*) arba „Muzikinė duomenų bazė“ (*Naxos Music Library*) ir pan. Tik kai kurios bibliotekos šiek tiek išsamiau pristato duomenų bazę *Infalex*, nurodydamos, kam ji gali būti naudinga ir kodėl verta ja naudotis.

Informaciją apie naudojimosi duomenų bazėmis bibliotekose sąlygas pateikia 10 bibliotekų. Vartotojai informuojami apie tai, kokiomis duomenų bazėmis galima naudotis tik iš bibliotekos kompiuterių, o prie kurių galima prisijungti nuotoliniu būdu, nurodoma, į ką reikėtų kreiptis dėl prisijungimo vardo ir slaptažodžio ir pan. Tik dviejų bibliotekų svetainėse (Vilniaus m. ir VAVB) yra pateikta išsamesnė informacija ne tik apie naudojimosi duomenų bazėmis sąlygas bibliotekoje ir už jos ribų, bet ir paaiškinimai, kaip atlikti informacijos paiešką kai kuriose duomenų bazėse: vaizdo-garso įrašas, paaiškinantis kaip atlikti paiešką *EBSCO Publishing* (VAVB), nuorodos į LNB parengtus trumpus naudojimosi duomenų bazėmis *Infalex* ir *Naxos Music Library* vadovus (Vilniaus m. CB).

Neretai detalesnė informacija apie duomenų bazes ir informacijos paiešką jose skelbiama naujienose publikuojamuose straipsniuose, kurie nuolat papildomame naujienų sraute greitai išstumiami iš pirmojo puslapio ir tampa nepastebimi, todėl svetainės lankytojai gali juos surasti tik atlikę tikslingą paiešką žodinės paieškos lange.

Svetainėse pateikiama informacija ne visada laiku atnaujinama, todėl pasitaiko, kad lankytojai klaidingai informuojami apie galimybę naudotis tomis duomenų bazėmis, kurios, pagal darbuotojų pateiktus duomenis, tose bibliotekose jau nebeprenumeruojamos: *EBSCO Publishing* reklaminis skydelis įvadiniam puslapyje (Lazdijų r. SVB), paieškos galimybė šioje duomenų bazėje nemokamų paslaugų sąrašė (Vilniaus r. SCB), nuoroda į duomenų bazę *Credo Online Reference Service* (Druskininkų SVB).

Daugelis bibliotekų (9) interneto svetainėse pateikia aktyvius nuorodas į kai kurias laisvai prieinamas, dažniausiai teisingas, duomenų bazes, bet lankytojai retai informuojami apie galimybę nemokamai naudotis LNB prenumeruojamomis užsienio duomenų bazėmis nuotoliniu būdu. Apie LNB prenumeruojamas duomenų bazes ir naudojimosi jomis sąlygas išsamiau informuoja tik viena Regiono biblioteka (Druskininkų SVB), o dar trijų bibliotekų svetainėse skelbiamos tik atitinkamos nuorodos į LNB svetainę su komentaru, kad yra ir daugiau galimybių naudotis duomenų bazėmis.

Regiono bibliotekų interneto svetainių analizė rodo, kad duomenų bazių turinio ir naudojimosi jomis sąlygų pristatymas yra labai glaustas ir ne visada informatyvus, o apie lietuvišką duomenų bazę *Vyturys.lt elektroninė biblioteka* bibliotekos dažnai neteikia jokios informacijos arba pristato ją tik vienkartinuose straipsniuose. Kartu būtina pastebėti, kad ir kitos bibliotekų teikiamos paslaugos daugumoje svetainių pristatomos panašiu būdu², todėl bendrame kontekste duomenų bazių pristatymas neišsiskiria iš kitų paslaugų pristatymo. Tačiau įvertinant tai, kad daugelis vartotojų ne tik nežino apie galimybę naudotis duomenų bazėmis viešosiose bibliotekose, bet iš viso mažai žino apie šį informacijos šaltinį, galima teigti, kad svetainėse pateiktos informacijos nepakanka vartotojams sudominti ir paskatinti juo naudotis. LNB, apskričių viešosios ir kitos bibliotekos yra parengusios naudojimosi duomenų bazėmis vadovus, bet Regiono bibliotekos nepasinaudoja jų patirtimi ir galimybe dalintis sukurtais produktais, kurie išsamiau pristato vartotojams duomenų bazes ir palengvina informacijos paiešką jose.

² Elektroninės paslaugos Alytaus ir Vilniaus apskričių savivaldybių viešosiose bibliotekose: tyrimo apžvalga. Prieiga per internetą: http://amb.lt/regionas/data/public/uploads/2016/12/tyrimo-apzvalga_el-paslaugos.pdf.

6. Išvados

1. Prenumeruojamos duomenų bazės yra svarbus elektroninės informacijos šaltinis, papildantis bibliotekų dokumentų fondus, tačiau didelei daliai vartotojų, kurie atstovauja įvairias socialines grupes, jis nėra gerai žinomas ir įprastas, todėl jie dažniau renkasi spausdintus leidinius ir kitus alternatyvius šaltinius.
2. Pagrindinės nesinaudojimo duomenų bazėmis priežastys yra poreikio nebuvimas ir prioritetų teikimas spausdintiems leidiniams, bet daugumai vartotojų nebūdingos neigiamos nuostatos šio informacijos šaltinio atžvilgiu ir jie neatmeta galimybės pasinaudoti juo ateityje. Šiuos vartotojus labiausiai paskatintų išsamesnė ir detalesnė informacija apie duomenų bazes ir naudojimosi jomis galimybes bibliotekoje arba nuotoliniu būdu.
3. Duomenų bazės Regiono viešosiose bibliotekose nėra dažnai ir intensyviai naudojamos, bet jos reikšmingai padidina galimybes tenkinti vartotojų informacijos poreikius. Duomenų bazėmis naudojasi ne tik bibliotekų vartotojai, bet ir informacines paslaugas teikiantys darbuotojai. Regiono SVB vartotojams aktualiausia yra lietuviškos duomenų bazės, ypač *Infolex*, o VAVB vartotojams – duomenų bazių paketas *EBCSO Publishing*.
4. Naudojimąsi užsienio duomenų bazėmis apsunkina nepakankamas anglų kalbos mokėjimas ir žinių bei įgūdžių stoka atliekant jose informacijos paiešką. Su šiais sunkumais susiduriantiems vartotojams yra aktualūs naudojimosi duomenų bazėmis vadovai lietuvių kalba, mokomieji filmukai, individualios bibliotekininkų konsultacijos ir kitos pagalbos formos, tačiau bibliotekų darbuotojai ne visada gali suteikti kvalifikuotą pagalbą, nes ir patys susiduria su panašiomis problemomis. Teikiant pagalbą duomenų bazių naudotojams neišnaudojamos bendradarbiavimo su kitomis bibliotekomis galimybės – dalijimasis patirtimi ir sukurtais produktais.
5. Informacijos apie duomenų bazes sklaida Regiono bibliotekose nėra aktyvi – dažniausiai apsiribojama bendro pobūdžio informacija bibliotekos interneto svetainėje ir vartotojus konsultuojančių bibliotekininkų žodinėmis rekomendacijomis. Nors duomenų bazių žinomumas per pastaruosius 5 metus padidėjo, bet jų pristatymas interneto svetainėse yra nepakankamai informatyvus ir neskatina nesinaudojančių jomis vartotojų susidomėjimo.
6. Geresnis duomenų bazių žinomumas, teigiamos vartotojų nuostatos jų atžvilgiu, didėjantis vartotojų, mokančių anglų kalbą, skaičius ir kiti pastarųjų metų pokyčiai rodo palankias tendencijas ir sudaro prielaidas ateityje efektyviau panaudoti duomenų bazes viešosiose bibliotekose, bet siekiant pageidaujamo rezultato reikalingos ir bibliotekų iniciatyvos bei pastangos.

7. Rekomendacijos

1. Siekiant užtikrinti informacinių paslaugų kokybę ir lygias galimybes visiems gyventojams naudotis kokybiška informacija įvairiose laikmenose bei virtualioje erdvėje, viešosiose bibliotekose turi būti suteikta prieiga prie duomenų bazių, kurios yra aktualios besimokančiam jaunimui ir kitiems bibliotekų vartotojams, naudojantiems šią informacijos šaltinį profesiniais, savišvietos bei kitais tikslais, o taip pat bibliotekų darbuotojams, konsultuojantiems vartotojus ir teikiantiems jiems informacines paslaugas.
2. Užtikrinant efektyvesnę duomenų bazių panaudojimą būtina atsižvelgti į tai, kad šis informacijos šaltinis yra per mažai žinomas viešųjų bibliotekų vartotojams, todėl skatinant aktyviau juo naudotis, reikalingas išsamesnis duomenų bazių galimybių ir turinio pristatymas, detalesnis naudojimosi jomis sąlygų bibliotekoje ir už jos ribų išaiškinimas pateikiant informaciją interneto svetainėje ir panaudojant kitas komunikacijos priemones. Organizuojant informacijos apie duomenų bazines sklaidą būtų naudingas bendradarbiavimas su švietimo ir mokymo įstaigomis, pedagogų ir moksleivių informavimas apie naudojimosi duomenų bazėmis galimybes viešosiose bibliotekose.
3. Užtikrinant efektyvesnę pagalbą duomenų bazių naudotojams, būtinas aktyvesnis Regiono bibliotekų bendradarbiavimas vienijant pastangas, dalinantis patirtimi ir sukurtais produktais, panaudojant Lietuvos mokslinių bibliotekų asociacijos parengtą mokymų medžiagą, LNB, apskričių viešųjų ir kitų bibliotekų sukurtus interaktyvius naudojimosi duomenų bazėmis vadovus bei kitas metodines priemones, palengvinančias informacijos paiešką duomenų bazėse.
4. Bibliotekų darbuotojams, teikiantiems informacines paslaugas vartotojams, būtina ugdyti savo kompetencijas išsamiau susipažįstant su prenumeruojamų duomenų bazių turiniu ir tobulinant informacijos paieškos jose įgūdžius. Sudarant VAVB mokymų programas Regiono bibliotekų darbuotojams, svarbu atkreipti dėmesį į profesinių žinių bei įgūdžių poreikį duomenų bazines administruojantiems bei informacines paslaugas teikiantiems darbuotojams ir organizuoti mokymus jiems aktualiomis temomis.

Priedas 1. Vilniaus regiono viešosiose bibliotekose prenumeruojamos duomenų bazės

Vilniaus regiono viešosios bibliotekos	Prenumeruojamos duomenų bazės (sutartinis žymėjimas: + prenumeruoja, — neprenumeruoja)						
	Infolex	Vyturys.lt elektroninė biblioteka	EBSCO Publishing	NAXOS Music Library	Taylor & Francis Online	Emerald Management eJournals Collection	Credo Online Reference Service
VAVB	+	+	+	+	+	+	—
Alytaus apskritis							
Alytaus m. SVB	+	+	+	+	—	—	—
Alytaus r. SVB	+	+	+	+	—	—	+
Druskininkų SVB	+	+	+	+	—	—	—
Lazdijų r. SVB	+	+	—	+	—	—	—
Varėnos r. SVB	+	+	—	—	—	—	—
Vilniaus apskritis							
Elektrėnų SVB	+	+	+	+	—	—	—
Šalčininkų r. SVB	+	+	+	—	—	—	—
Širvintų r. SVB	+	+	+	+	—	—	—
Švenčionių r. SVB	+	—	+	+	—	—	—
Trakų r. SVB	+	+	+	+	—	—	—
Ukmergės r. SVB	+	+	+	+	—	—	—
Vilniaus m. SCB	+	+	+	+	—	—	—
Vilniaus r. SCB	+	—	—	—	—	—	—

Priedas 2. Informacijos apie duomenų bazes pateikimas Vilniaus regiono bibliotekų interneto svetainėse

Vilniaus regiono viešosios bibliotekos	Informacija bibliotekų interneto svetainėse (sutartinis žymėjimas: + yra tokio pobūdžio informacija, — nėra tokios informacijos)				
	Yra informacija apie galimybę naudotis DB	Išvardintos bibliotekoje prenumeruojamos DB	Yra trumpas bibliotekoje prenumeruojamų DB turinio apibūdinimas	Yra informacija apie naudojimosi DB sąlygas bibliotekoje ir/arba nuotoliniu būdu	Yra naudojimosi DB vadovai ar kita metodinė medžiaga
VAVB	+	+	+	+	+
Alytaus apskritis					
Alytaus m. SVB	+	+	+	+	—
Alytaus r. SVB	+	+	—	—	—
Druskininkų SVB	+	+	+	+	—
Lazdijų r. SVB	+	—	—	—	—
Varėnos r. SVB	+	+	+	—	—
Vilniaus apskritis					
Elektrėnų SVB	+	+	+	+	—
Šalčininkų r. SVB	+	+	+	+	—
Širvintų r. SVB	+	+	+	+	—
Švenčionių r. SVB	+	+	+	+	—
Trakų r. SVB	+	+	+	—	—
Ukmergės r. SVB	+	+	+	+	—
Vilniaus m. SCB	+	+	+	+	+
Vilniaus r. SCB	+	+	+	+	—

*Pastaba. Prenumeruojamų DB sąrašė nėra duomenų bazės Vyturys.lt elektroninė biblioteka, nors ji šioje bibliotekoje prenumeruojama.

Priedas 3. Anketa bibliotekų vartotojams

Mielas bibliotekos lankytojai,

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka atlieka tyrimą „Prenumeruojamų duomenų bazių* panauda viešosiose bibliotekose“. Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip viešosiose bibliotekose naudojamos šios duomenų bazės, išsiaiškinti jų naudojimo ir nenaudojimo priežastis ir numatyti priemones, kurios padėtų viešosioms bibliotekoms ir jų vartotojams efektyviau pasinaudoti šiais informacijos šaltiniais.

Jūsų nuomonė, pastebėjimai ir pasiūlymai mums labai svarbūs. Maloniai prašome skirti šiek tiek laiko ir atsakyti į anketos klausimus. Apklausa yra anoniminė. Jums tinkančius atsakymus pažymėkite .

*Duomenų bazė (angl. database) – įvairių duomenų (straipsniai, knygos, vaizdo ir garso medžiaga) susistemintas ir sutvarkytas rinkinys, kuriuo galima individualiai naudotis elektroniniu būdu. Lietuvos viešosios bibliotekos prenumeruoja šias duomenų bazes: *Infolex*, *Vyturys.lt elektroninė biblioteka*, *EBSCO Publishing*, *NAXOS Music Library*.

Dėkojame už atsakymus.

* * * * *

1. Ar žinote, kad šioje bibliotekoje galite naudotis prenumeruojamomis duomenų bazėmis?

- Žinau ir naudojuosi (toliau atsakykite į 4 klausimą)
- Žinau, bet nesinaudoju
- Ne, nežinau

2. Dėl kokių priežasčių Jūs šioje bibliotekoje nesinaudojate prenumeruojamomis duomenų bazėmis? Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

- Nežinau kas yra duomenų bazė
- Nepakanka informacijos apie šias duomenų bazes
- Trūksta žinių ir įgūdžių naudotis informacinėmis technologijomis (kompiuteriu, internetu)
- Trūksta anglų kalbos žinių
- Nežinau, kur ir kaip šioje bibliotekoje galėčiau naudotis šiomis duomenų bazėmis
- Sudėtinga jomis naudotis
- Pirmenybę teikiu spausdintiems leidiniams
- Viską, ko man prireikia, randu kituose šaltiniuose (knygose, periodiniuose leidiniuose, internete)
- Šiomis duomenų bazėmis naudojuosi kitose bibliotekose
- Kita (prašytume nurodyti) _____

3. Kas Jus paskatintų naudotis šiomis duomenų bazėmis? Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

- Išsamesnė ir detalesnė informacija apie šias duomenų bazes ir jų turinį
- Išsamesnė ir detalesnė informacija, kaip naudotis šiomis duomenų bazėmis
- Patogesnės darbo sąlygos naudotis duomenų bazėmis šioje bibliotekoje
- Galimybė naudotis duomenų bazėmis iš namų
- Aktyvesnė ir profesionalesnė bibliotekos darbuotojų pagalba

- Jokios aplinkybės, neketinu jomis naudotis
 Kita _____

Jeigu nesinaudojote prenumeruojamomis duomenų bazėmis, toliau atsakykite į 10 klausimą.

4. Prašome nurodyti, kuriomis prenumeruojamomis duomenų bazėmis ir kaip dažnai naudojotės šioje bibliotekoje per pastaruosius 12 mėnesių.

Duomenų bazės pavadinimas	Bent kartą per savaitę	Bent kartą per mėnesį	Bent kartą per 6 mėnesius	Bent kartą per 12 mėnesių	Nesinaudojau
Infolex	☐	☐	☐	☐	☐
Vyturys.lt elektroninė biblioteka	☐	☐	☐	☐	☐
EBSCO Publishing	☐	☐	☐	☐	☐
NAXOS Music Library	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos (prašytume nurodyti)	☐	☐	☐	☐	☐

5. Iš kur sužinojote apie šias duomenų bases? Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

- Pasiūlė bibliotekos darbuotojas
 Pasiūlė mokytojas / dėstytojas
 Pasiūlė bendradarbiai, draugai, pažįstami
 Radau informaciją bibliotekos svetainėje
 Radau informaciją internete
 Radau informaciją bibliotekoje
 Kita (prašytume nurodyti) _____

6. Kokiais tikslais naudojotės šiomis duomenų bazėmis? Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

- Mokymuisi / Studijoms / Mokslinio darbo rašymui
 Darbui
 Kvalifikacijos tobulinimui / tobulinimosi kursams
 Savišvietai
 Laisvalaikiui
 Kita (prašytume nurodyti) _____

7. Kur dažniausiai naudojotės šiomis duomenų bazėmis? Pažymėkite tik vieną atsakymą.

- Tik šioje bibliotekoje
 Šioje ir kitose bibliotekoje
 Ne bibliotekoje (namie, darbovietėje ir kt.)
 Ir bibliotekoje, ir ne bibliotekoje.

8. Su kokiomis kliūtimis susiduriate atlikdami paiešką šiose duomenų bazėse? Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

- Nelabai moku anglų kalbą
 Nepavyksta suformuluoti užklauso
 Nerandu sau tinkamos informacijos
 Nežinau kaip išsaugoti/atsispausdinti surastą informaciją

Nemoku išsirinkti tinkamo paieškos rezultato: nesuprantu, kaip susiaurinti paieškos rezultatus pagal tam tikrus filtrus, pavyzdžiui, metai, reikšminis žodis, leidinio tipas, kalba ir pan.

Su kliūtimis nesusiduriu

Kita (prašytume nurodyti) _____

9. Kokios pagalbos Jums reikėtų naudojantis duomenų bazėmis?

Pažymėkite visus Jums tinkančius atsakymus.

Grupinių mokymų

Individualių bibliotekinių konsultacijų

Galimybės praktiškai išbandyti paiešką vadovaujant konsultantui

Interaktyvių naudojimosi vadovų bibliotekos tinklalapyje

Mokomųjų filmukų

Detalių naudojimosi vadovų savarankiškam mokymuisi (lietuvių kalba)

Pristatymų dalyvaujant leidėjams

Pagalbos nereikia

Kita (prašytume nurodyti) _____

10. Kokias duomenų bazes siūlytumėte prenumeruoti šioje bibliotekoje?

Nurodykite tematiką arba įrašykite konkretų duomenų bazių pavadinimą.

--

11. Jūs esate:

☐	☐
Vyras	Moteris

12. Jūsų amžius:

☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Iki 19 m.	19-29 m.	30-39 m.	40-49 m.	50-59 m.	60-69 m.	70 ir daugiau

13. Jūsų išsimokslinimas:

☐	☐	☐	☐	☐
Pradinis	Pagrindinis	Vidurinis, specialusis vidurinis	Aukštesnysis	Aukštasis

14. Šiuo metu Jūs:

Mokinys (-ė)

Studentas (-ė)

Dirbantis (-i) studentas (-ė)

Dirbantis (-i)

Dirbantis (-i) mokslinį darbą

Pensininkas (-ė)

Dirbantis (-i) pensininkas (-ė)

Bedarbis (-ė)

Kita (prašytume nurodyti) _____

15. Savivaldybė, kurios bibliotekoje lankotės:

- Alytaus miesto savivaldybė
- Alytaus rajono savivaldybė
- Druskininkų savivaldybė
- Elektrėnų savivaldybė
- Lazdijų rajono savivaldybė
- Šalčininkų rajono savivaldybė
- Širvintų rajono savivaldybė
- Švenčionių rajono savivaldybė
- Trakų rajono savivaldybė
- Ukmergės rajono savivaldybė
- Varėnos rajono savivaldybė
- Vilniaus miesto savivaldybė
- Vilniaus rajono savivaldybė

Priedas 4. Anketa bibliotekų darbuotojams

Gerbiamieji kolegos,

LR kultūros ministerijos iniciatyva Lietuvos apskričių viešosios bibliotekos atlieka tyrimą „Prenumeruojamų duomenų bazių panauda viešosiose bibliotekose“. Tyrimo tikslas – nustatyti, kaip viešosiose bibliotekose naudojamos šios duomenų bazės, išsiaiškinti jų naudojimo ir nenaudojimo priežastis ir numatyti priemones, kurios padėtų viešosioms bibliotekoms ir jų vartotojams efektyviau pasinaudoti šiais informacijos šaltiniais.

Mums labai svarbi Jūsų nuomonė ir pasiūlymai. Maloniai prašome atsakyti į pateiktus anketos klausimus.

* * * * *

1. Bibliotekos, kurioje Jūs dirbate, pavadinimas

2. Anketą užpildė (vardas, pavardė, pareigos, telefonas, el. paštas)

3. Kurias Duomenų bazes (DB) prenumeruoja Jūsų biblioteka? (Pažymėkite visus tinkamus atsakymus)

- INFOLEX
- Vyturys.lt elektroninė biblioteka
- EBCSO Publishing
- NAXOS Music Library
- Kitos (įrašykite) _____

4. Kokios prenumeruojamos DB yra naudingiausios (kriterijus – naudojimo dažnumas) Jūsų bibliotekos vartotojams? (Kiekvienos duomenų bazės naudingumą įvertinkite nuo 0 iki 3 balų: 0 – nenaudinga, 1 – mažai naudinga, 2 – vidutiniškai naudinga, 3 – labai naudinga)

Duomenų bazė	0	1	2	3	Negaliu įvertinti
INFOLEX	☐	☐	☐	☐	☐
Vyturys.lt elektroninė biblioteka	☐	☐	☐	☐	☐
EBCSO Publishing	☐	☐	☐	☐	☐
NAXOS Music Library	☐	☐	☐	☐	☐
Kitos (įrašykite jų pavadinimus ir įvertinkite naudingumą)	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐

5. Dėl kokių priežasčių, Jūsų nuomone, Jūsų bibliotekos vartotojai nesinaudoja prenumeruojamomis Lietuvos ir užsienio DB? (Pažymėkite 1–3 svarbiausias priežastis)

- Mūsų bibliotekos vartotojams DB neaktualios
- Vartotojai mažai žino apie šį informacijos šaltinį
- Vartotojai nemoka anglų kalbos
- Vartotojams trūksta žinių ir įgūdžių naudotis informacinėmis technologijomis (kompiuteriu, internetu)
- Kitos priežastys (nurodykite jas) _____
- Nežinau, negaliu atsakyti

6. Ar Jūs ir (arba) Jūsų bibliotekos darbuotojai naudojasi prenumeruojamomis DB? (Pažymėkite visus tinkamus atsakymus)

- Atsakydami į vartotojų užklausas
- Savo profesinės kvalifikacijos tobulinimui
- Kaip informacijos šaltinių studijoms
- Savišvietai, laisvalaikiui
- Nesinaudoja
- Nežinau, negaliu atsakyti
- Kita _____

7. Kaip manote, ar bibliotekos lankytojai yra pakankamai informuoti apie DB naudojimo galimybes Jūsų bibliotekoje? (Pažymėkite vieną tinkamą atsakymą)

- Tikrai taip
- Greičiausiai taip
- Greičiausiai ne
- Tikrai ne
- Nežinau, negaliu atsakyti

8. Kaip Jūsų biblioteka supažindina vartotojus su DB galimybėmis? (Pažymėkite visus tinkamus atsakymus)

- Skelbiama bendro pobūdžio informacija apie DB galimybes bibliotekos interneto svetainėje
- Asmeninių konsultacijų metu patariama lankytojams naudotis DB
- Leidžiami bukletai, plakatai ir kita reklaminė medžiaga apie DB galimybes
- Organizuojami mokymai lankytojams apie naudojimąsi DB
- Bibliotekos lankytojai nesupažindinami su naudojimosi DB galimybėmis
- Kita (jrašykite) _____

9. Kaip manote, kokių prenumeruojamų DB reikėtų Jūsų bibliotekos lankytojams? (Nurodykite tematiką arba įrašykite konkrečius duomenų bazių pavadinimus)

10. Su kokiomis problemomis susiduriate dirbdami su prenumeruojamomis DB? (Pažymėkite visus tinkamus atsakymus)

- Trūksta informacijos lietuvių kalba apie DB
- Nepakanka anglų kalbos žinių naudojantis DB
- Nepakanka įgūdžių atlikti kvalifikuotą paiešką DB
- Nežinome kaip suteikti nuotolinę prieigą vartotojams
- Trūksta žinių ir įgūdžių pristatant DB vartotojams
- Susiduriame su DB administravimo problemomis
- Nesusiduriame su jokiais problemomis
- Kita (nurodykite)_____

11. Kokia pagalba Jums būtų reikalinga teikiant prenumeruojamų DB paslaugas? (Pažymėkite visus tinkamus atsakymus)

- Grupiniai mokymai
- Individualios konsultacijos telefonu, el. paštu
- DB naudojimosi vadovai lietuvių kalba
- Interaktyvūs naudojimosi DB vadovai bibliotekos tinklalapyje
- DB pristatymai dalyvaujant leidėjams
- Jokia pagalba nereikalinga
- Kita (nurodykite)_____

Nuoširdžiai dėkojame už atsakymus